

# L'acolliment en família aliena

Actualitat de la pràctica professional

María José Freiría Santos  
Vicenta Quiñonero Inserte

PID\_00192526



*Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>*

# Índex

<b>Introducció</b> .....	5
<b>Objectius</b> .....	6
<b>1. L'acolliment familiar en l'època actual</b> .....	7
1.1. Família i època .....	7
1.2. Acollir, adoptar, dues realitats diferents .....	8
1.3. L'acolliment familiar. De realitat social a ficció de dret .....	10
<b>2. Marc legal</b> .....	12
2.1. Infància i adolescència: Passat i present d'una protecció legal ...	12
2.2. L'acolliment per llei .....	14
<b>3. La pràctica reglada de l'acolliment familiar</b> .....	18
3.1. Una qüestió d'ètica .....	18
3.2. Funcionament d'una institució col·laboradora per a la integració familiar .....	20
3.2.1. Difusió i informació .....	21
3.2.2. Estudi i formació .....	24
3.2.3. Estudi d'expedients de menors .....	28
3.2.4. Procés d'acoblament .....	30
3.2.5. Seguiment dels acolliments .....	31
3.2.6. Finalització de l'acolliment .....	35
3.3. L'equip professional d'una ICIF .....	36
<b>4. Sobre els infants d'acollida</b> .....	38
4.1. Què inventen .....	38
4.2. Preparació per a l'acolliment des d'un centre .....	39
<b>5. Particularitats i dificultats actuals de l'acolliment</b> .....	43
5.1. Noves formes d'acolliment en família aliena .....	46
5.2. Les dones soles .....	48
<b>Resum</b> .....	50
<b>Bibliografia</b> .....	51



## Introducció

La mateixa existència d'una pràctica reglamentada com l'acolliment en família aliena revela una realitat social amb fragilitats en l'estructura i els vincles familiars.

Aquestes fragilitats són, per una banda, estructurals, és a dir, que formen part de la condició humana, però també estan vinculades a les característiques i condicions de cada època.

La societat contemporània, anomenada per Lipovetsky (2006) *societat hipermoderna*, es caracteritza per una decadència de les figures d'autoritat i de les estructures socials tradicionals, rellevades per una imposició, cada vegada més punyent, de la comercialització de la vida, en què gairebé tot entra en una lògica de mercat. És el que ell anomena *hiperconsumisme*.

El perill de la societat hipermoderna, ens diu Lipovetsky, es localitza en un inquietant debilitament i desestabilització emocional dels individus. Cada vegada estem menys preparats per a suportar les desgràcies de l'existència i per a assumir responsabilitats. Això no és així perquè ho provoqui el fet d'entregar-se a l'èxit personal o al consum, sinó perquè les grans institucions socials (la família, l'estat, etc.) han deixat de proporcionar la sòlida armadura estructuradora d'abans.

Al costat d'això, ens trobem amb l'ampliació dels drets humans i l'enfortiment de valors com la solidaritat, l'ajuda humanitària i el voluntariat. També amb un arrelament del valor dels lligams de sang per sobre de la resta.

Enmig d'aquestes paradoxes i complexitats, les pràctiques socials de protecció als menors desemparats es fan cada vegada més sofisticades.

En aquest marc, la pràctica de l'acolliment familiar, que és tan antiga com la pròpia societat, i que ha anat evolucionant i canviant al llarg de la història, s'ha tornat una pràctica oficial, obrint camí a un decret llei, que fixa les condicions per a l'exercici d'aquesta funció.

Aquestes condicions es despleguen actualment en uns criteris bàsics que, tot i que apunten a garantir la capacitat de les famílies candidates per a assolir un compromís d'acollir un infant, deixen un marge molt ample a la pregunta de què s'ha de demanar a una família o persona per a validar-la com a família d'acollida.

### Lectura recomanada:

G. Lipovetsky (2006). *Los tiempos hipermodernos*. Barcelona: Anagrama.

## Objectius

En aquest mòdul trobareu els materials didàctics necessaris per a acomplir els objectius següents:

- 1.** Conèixer en termes generals l'estat actual de les lleis de protecció de la infància i d'una manera més precisa el marc legal que es vincula amb l'acolliment familiar.
- 2.** Entendre la realitat de la pràctica de l'acolliment en família aliena emmarcada en el context de l'època actual.
- 3.** Identificar les diferències respecte a l'adopció i entre els tipus d'acolliment familiar i conèixer-ne el funcionament específic a Catalunya.
- 4.** Conèixer amb profunditat com es despleguen les diferents funcions de la pràctica professional en el marc d'una ICIF.
- 5.** Identificar les problemàtiques principals i comprendre les complexitats de l'acolliment en una altra família.

# 1. L'acolliment familiar en l'època actual

## 1.1. Família i època

L'ordre simbòlic tradicional que justificava i ordenava les formes clàssiques de la família ha experimentat transformacions profundes en les últimes dècades. De tal manera que, actualment, aquest ordre ja no és més el que era.

Avui, ja no parlem de família com un model únic, sinó de famílies en plural: monoparentals, reconstituïdes, adoptives, d'acollida, homoparentals.

Aquesta pluralització no ens indica només una diversitat de formes sinó que també implica que ja no podem pensar en la família i la funció paterna<sup>1</sup> dins de la lògica d'un universal vàlid per a tothom.

La multiplicitat de les formes familiars que ara coexisteixen, lluny de ser percebuda com un fenomen de degradació o de delinqüescència, l'hem de veure com una dilatació, una expansió d'estructures complexes de la família reunida, com aquelles flors japoneses que s'obren en posar-les a l'aigua.

Si hi ha una diversitat de respostes és perquè no hi ha cap ficció familiar que ens estalvi donar la nostra pròpia resposta. Ara som cadascun de nosaltres els que hem de constituir i inventar la pròpia família.

Les ficcions clàssiques sobre la família s'aguantaven en els vincles biològics com els referents unívocs del parentesc. El pes que tenia la família com a institució el podem evocar en el que deia Hegel, que la considerava la primera institució que va articular la naturalesa i la societat civil.

### Vegeu també

Sobre aquest ideal ficcional podeu consultar el resum de la conferència que va donar Eric Laurent en les *VII Jornadas de la Escuela Lacaniana de Psicoanálisis* –ELP– celebrades el 8 i el 9 de novembre de 2008 i que podeu trobar en l'enllaç següent: [http://www.blogelp.com/index.php/el\\_nino\\_como\\_real\\_del\\_delirio\\_familiar\\_e](http://www.blogelp.com/index.php/el_nino_como_real_del_delirio_familiar_e).

Amb el títol "El niño como real del delirio familiar", Laurent planteja que la hipermodernitat opera en els termes del que abans era la família, de la mateixa manera que ho fa sobre altres sectors de la cultura, revelant el caràcter de ficció dels llaços familiars i socials.

Avui, gràcies a las NTRA (Noves Tècniques de Reproducció Assistida) som davant de la disjunció de la reproducció i el parentesc d'una manera radical. Això qüestiona el caràcter "natural" de la família i implica noves paradoxes que el dret ha d'afrontar.

<sup>(1)</sup>L'expressió *funció paterna* es diferencia del vocable *pare* o *paternitat* perquè separa la funció de la biologia. Funció paterna ens fa pensar en les necessitats d'un infant i en la capacitat d'una persona per a exercir-la en una realitat simbòlica.

D'altra banda, l'ideal de la família a la carta, que és un somni que produeix la hipermodernitat a partir dels progressos de la ciència i la tecnologia en el capitalisme avançat, troba els seus límits en els impassos entre generacions, que es manifesten en la desorientació de molts pares envers els seus fills.

En la mesura en què el pare i la mare no es fonamenten més que en un ideal ficcional o científic, apareixen noves formes de desprotecció dels fills i de fragilització dels lligams familiars.

## **1.2. Acollir, adoptar, dues realitats diferents**

El terme *acollir* prové del llatí *accolligere*, de *colligere*, que significa 'recollir'. Té els seus orígens en les antigues pràctiques de la ramaderia del segle XII. Es referia al conjunt d'animals que donaven els ramaders amb poc ramat a l'amo del ramat principal perquè els hi guardés i donés menjar, per un temps, a canvi de diners.

Aquestes pràctiques presentaven dues condicions que són vigents en l'acolliment familiar i que representen una diferència respecte l'adopció: la prestació d'ajut econòmic i la temporalitat.

Pel que fa a l'*adopció*, del llatí *adoptare*, d'*optare*, significa 'desitjar'. Rebre com a fill, amb els requisits i les solemnitats que estableixen les lleis, el que no ho és naturalment.

Les coordenades conceptuals són diferents. Recollir un infant per un temps i amb una compensació econòmica no és, en principi, el mateix que donar-li un lloc de filiació.

Què diferencia tècnicament la pràctica de l'acolliment familiar de l'adopció?

La temporalitat és un element fonamental de diferenciació, ja que forma part del concepte mateix d'acolliment i, encara que un acolliment familiar es pugui allargar tota una vida, sempre conté, tècnicament, una idea de provisionalitat. La possibilitat que es produeixin canvis a la mesura o reclamacions per part de la família biològica del menor forma part d'aquest recurs. És un punt d'inseguretats al qual han de consentir les famílies.

Una altra diferència és que es tracta d'infants les famílies dels quals no hi han renunciat totalment i, per tant, la seva presència en forma de visites establertes, amb més o menys assiduitat i amb més o menys control per part dels tècnics, continua al llarg de tot el procés.

En l'acolliment familiar en família aliena hi ha una compensació econòmica en concepte de col·laboració a les despeses de manutenció del menor.



Els acollidors reben la guarda de l'infant, mentre que l'Administració continua mantenint la tutela fins a la majoria d'edat. Per tant, es tracta d'una responsabilitat compartida.

L'equip tècnic especialitzat que ha assumit l'estudi de la família candidata fa un seguiment al llarg de tot el procés d'acolliment. Aquest servei té la responsabilitat de donar compte a l'Administració de l'evolució de l'infant i de l'acolliment, com a mínim semestralment.

D'altra banda, trobem una diferència remarcable entre els termes *acolliment* o *acollida*, que s'utilitzen de manera indiferent en el discurs comú. La definició d'acolliment que trobem en l'enciclopèdia Salvat posa en primer terme la dimensió de l'acte, que implica el desig de fer una comunitat familiar. Es marca una diferència amb *acollida*, que apareix com un terme més ampli: "Acció i efecte d'acollir. Rebre algú o donar-li hospitalitat".

L'acolliment familiar com a model tradicional de protecció del menor abandonat té l'origen a l'edat mitjana i ha caminat, juntament amb l'adopció i les llars de maternitat o els hospicis, com una de les alternatives a l'orfenesa.

La manca de control i legitimació tant social com per part de l'Estat ha associat l'acolliment, històricament, amb situacions d'explotació, abús i nous abandonaments, i això no s'ha començat a pal·liar fins a ben entrat el segle XX.

En un article de 1922, escrit per Gregorio Marañón arran d'un viatge que va fer amb el rei Alfons XII a Las Hurdes, que es va publicar en el diari *El Liberal*, es dona testimoni del que era una pràctica d'aquell moment, que ell anomena *crianza mercenaria*. Una mena d'acolliment remunerat en què no s'establia cap vinculació legal:

"Estos niños proceden de las inclusas de Salamanca y Ciudad Rodrigo, y su crianza mercenaria por las jurdanas hambrientas, esqueléticas, con pechos rudimentarios y exhaustos, constituye un baldón infame para nuestra Beneficencia, un modo hipócrita de matar a la casi totalidad de los expósitos, encubriendo el crimen bajo una máscara de caridad que lo hace más repugnante [...]"

[...] Ninguna formalidad ni reconocimiento técnico serio garantiza la eficacia de la nodriza, que se lleva al niño sin más vigilancia ni responsabilidad. Un certificado mensual del párroco más próximo atestigua después si el niño vive o no para seguir percibiendo el sueldo."

Pel que fa a l'adopció d'avui, convertida en un veritable fenomen social, amb dimensió pública i lliurada en una part a les lleis del mercat, ja no té tant a veure amb la institució que era. Això fa que sigui una pràctica molt qüestionada, tant per les famílies que volen adoptar i es troben amb tota mena d'entrebancs, com per la societat en general.

### 1.3. L'acolliment familiar. De realitat social a ficció de dret

Al començament dels anys seixanta, en el marc d'un procés de reforma social als països occidentals contrari a la gran institució asilar i afavoridor de la creació d'una xarxa de serveis alternatius, neix el concepte d'acolliment familiar tal com es coneix en l'actualitat.

Des de l'Estat es pren la responsabilitat d'empènyer les famílies a fer un esforç per a contribuir acollint a casa seva un d'aquests infants abandonats.

Al nostre territori, als anys setanta, s'introdueix l'acolliment familiar dins d'un dispositiu general d'atenció i protecció de la infància en risc i s'estableix un decret llei que fixa unes condicions que es requereixen per a obtenir el consentiment de l'Administració per a exercir aquesta funció.

Però no és fins fa poc més de dues dècades que la llei comença a introduir canvis substancials en aquest àmbit de la protecció dels infants. En substituir, el 1987, el concepte d'abandonament pel de desemparament, l'Estat amplia el seu camp de responsabilitat i generalitza, com a principi que ha d'inspirar totes les actuacions relacionades amb els infants en situació de desemparament, l'interès superior del menor.

D'aquesta manera incideix en un discurs sobre la infància (que va ser el que va inspirar la Convenció sobre els drets dels infants de les Nacions Unides) més enllà de la família, un discurs que planteja uns lligams menys indiscutibles entre família i infant.

Com a conseqüència d'això, les xifres d'infants tutelats per l'Estat comencen a créixer d'una manera alarmant i l'acolliment familiar, emmarcat en un dels principis bàsics de la política social, l'anomenada *desinstitucionalització del menor*, es promou com a alternativa als centres d'acollida i als CRAE (centres residencials d'acció educativa).

En la seva aposta per la família, l'Estat introdueix una llei que considera l'acolliment familiar una nova mesura de protecció, diferenciada de l'adopció perquè no és un element de plena integració familiar i per la temporalitat vinculada a la situació de les famílies biològiques.

En establir un marc legal que fixa les condicions per a ser família d'acollida, el que es crea és una nova ficció de dret que no existia: el dret a acollir un infant si es compleixen aquestes condicions. Eric Laurent en *Los objetos de la pasión* (Tres Haches, 2004), en l'últim apartat titulat *Responder al niño del mañana*, ho planteja així:

“El desig de nen es torna avui una exigència no només per la sofisticació de les tècniques mèdiques sinó també per la creixent sofisticació de les tècniques d'adopció (i acolliment) i és així com sol·licitat d'una manera inèdita el nen es torna, entre d'altres, un recurs humà” (2004, p. 149).

A la pràctica, les modalitats de les sol·licituds d'acolliment familiar es mouen en aquesta cadena entre desig i dret, deixant-se escoltar, de tant en tant, les seves fórmules més extremes: “La meva dona necessita un nen”, “Vam anar a informar-nos sobre l'adopció internacional però resultava massa car”. No són rares les trucades en to reivindicatiu reclamant el nen que no arriba, quan passen alguns mesos després d'haver fet l'estudi i la validació de la família.

És veritat que la llei fa existir el dret de sol·licitar un acolliment per als que compleixin les condicions legals, però això no significa que hi hagi un dret a l'infant o un dret a acollir, com tampoc no hi ha un dret a ser pare o a ser mare.

Des d'un punt de vista més filosòfic, aquests drets es refereixen a la llibertat de desitjar, llibertat de desitjar en va.

Una validació, que és el nom tècnic que es correspon amb el de certificat d'idoneïtat del camp de les adopcions, en realitat, seria equivalent a un es pot acollir, és un deixar acollir.

## 2. Marc legal

### 2.1. Infància i adolescència: Passat i present d'una protecció legal

La llei més recent en matèria de protecció és la **Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA<sup>2</sup>)**. És d'aplicació a totes les persones considerades menors d'edat del territori de Catalunya. Altres aspectes en què representa una reforma destacable són els següents: més capacitat de les administracions públiques per a garantir la protecció a infants i adolescents i, d'altra banda, l'augment en la participació i garanties envers els implicats, especialment dels infants i adolescents, progenitors, tutors o guardadors.

<sup>(2)</sup>La LDOIA va entrar en vigor el 3 de juliol del 2010.

Sobre la LDOIA farem menció dels aspectes que tenen a veure, directament, amb l'acolliment familiar i d'altres que per la seva aplicació s'hi poden associar.

El sistema actual d'atenció a la infància és resultat de polítiques autonòmiques i estatals sorgides fonamentalment en la dècada dels vuitanta. Les primeres, amb l'inici de la transferència de l'Estat a la Generalitat en matèria d'infància, moment que es pot contextualitzar amb les macroinstitucions de caràcter asilar i models d'intervenció paternalistes poc professionalitzats.

En aquell moment la primera llei important va ser la **Llei 11/1985, de 13 de juny, de protecció de menors**, completada al desembre per la **Llei 26/1985, de 27 de desembre, de serveis socials**. Totes dues recullen els àmbits d'actuació, com també l'atenció i la promoció del benestar de la infància i l'adolescència, per a contribuir al seu desenvolupament personal en els casos en què el seu entorn tingui un alt risc social.

Posteriorment, la **Llei 21/1987, d'11 de novembre, de modificació del Codi civil** espanyol, té un impacte en el sistema de protecció, modificant articles de la **Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil** en matèria d'adopció. Cercava regular i modificar l'assimilació de l'infant desemparat amb l'infant referit com a delinqüent, a causa de la manca de recursos i de la poca especialització per part dels professionals, tampoc no hi havia recursos per a treballar en la modificació de la situació familiar, de manera que les institucionalitzacions s'allargaven fins a la majoria d'edat i els acolliments familiars es quedaven en guardes de fet, sense regularitzar, amb membres de la família extensa. D'altra banda, l'adopció era considerada més un recurs per a les parelles que no podien tenir fills en comptes d'una mesura d'integració familiar per als in-

fants que ho necessitaven. És així, amb la implementació d'aquesta llei, que es desenvolupa l'acolliment familiar temporal com un sistema d'integració familiar dels infants desemparats.

Sempre hi ha hagut famílies que n'ajuden d'altres a tenir cura dels fills, amb diverses formes d'entendre-ho i portar-ho a terme segons èpoques i moments històrics. Figures similars com l'afillament s'havien reconegut legalment (Llei de beneficència), però quedaven poc regulades i sense control posterior.

L'any 1975, l'associació MACI (Moviment d'Atenció a Certa Infància) va promoure una forma semblant a l'acolliment familiar actual, amb guarda i custòdia, amb la finalitat d'oferir una alternativa a l'acolliment residencial. Malgrat tot, l'acolliment ha estat un recurs poc conegut per la societat i, fins i tot, pels mateixos professionals. Això canvia, en cert grau, quan a la dècada dels noranta l'Administració comença a fer campanyes de difusió amb ressò.

La **Llei 3/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció**, va representar, entre d'altres aspectes molt importants com ara el canvi en la concepció de l'acolliment institucional i l'atenció de la infància, un fort impuls a l'acolliment familiar i preadoptiu, com també la regulació de les ICIF.

### Les ICIF

Són institucions col·laboradores d'integració familiar, entitats sense afany de lucre, legalment constituïdes que, tenint com a finalitat la protecció de menors i reunint els requisits que preveu aquesta norma, són acreditades conforme al decret actual per a portar a terme les funcions de mediació que atribueix la Llei 37/1991, de 30 de desembre, de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, per a la integració dels infants en una família.

També, i per acabar, volem assenyalar la importància, per la consideració que representa, de la **Llei 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor**, en ampliar i generalitzar el principi d'interès superior de l'infant per sobre, i diferenciant-lo, del de la seva família.

### Vegeu també

Per a saber més:

En referència al marc legal i relatiu a la seva aplicació us suggerim alguns textos, segons el nostre parer interessants. Tots els podeu trobar en el web del Departament de Benestar Social i Família:

- (maig de 2010) [publicació en línia] Primeres orientacions per a la implementació del model nou de protecció a infància i adolescència, previst a la llei. *Butlletí d'Infància*, 38. Departament de Benestar Social i Família. [Data de consulta: 3 de febrer de 2012]. <<http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.f39cb0a684ba07b43f6c8910b0c0e1a0/?vgnnextoid=8c269a00346a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=8c269a00346a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>>
- J. Mayoral. *El sistema de protecció a la infància i l'adolescència en la Llei 14/2010, de 27 de maig, de drets i oportunitats en la infància i l'adolescència* [publicació en línia]. Versió 1. [Data de consulta: 3 de febrer de 2012]. <<http://www20.gencat.cat/docs/dasc/03Ambits>>

%20tematics/07Infanciaiadolescencia/Temes\_Relacionats/sistema\_proteccio\_ldoia.pdf>

- J. Mayoral (2009). *Ètica en els serveis socials. Infància i adolescència*. Departament d'Acció Social i Ciutadania ("Papers d'Acció Social", 8).

## 2.2. L'acolliment per llei

A continuació, i ja situats en la LDOIA, resumim els aspectes de l'articulat relacionats amb l'acolliment familiar i que, per tant, cal conèixer i tenir en compte en la pràctica professional en aquest àmbit d'actuació.

Tipologia de les mesures (art. 120): sempre que sigui possible, les mesures d'acolliment familiar tenen preferència respecte de les que comporten l'internament del menor o la menor. També l'infant o l'adolescent en mesura d'acolliment en família aliena té dret a ser acollit al més a prop possible del seu domicili, llevat que no li sigui beneficiós.

Pel que fa les **mesures protectores d'acolliment familiar**, sobresurten:

- L'acolliment familiar simple per una persona o una família que pugui suplir, temporalment, el nucli familiar natural de l'infant o l'adolescent.
- L'acolliment familiar permanent.
- L'acolliment familiar en una unitat convivencial d'acció educativa.
- L'acolliment preadoptiu, quan aquest esdevé després d'un llarg període de convivència amb la família d'acollida i s'ha valorat com a beneficiós per a l'infant o l'adolescent la continuïtat d'aquest vincle.

La **mesura d'acolliment familiar** (art. 125):

1. L'infant o l'adolescent desemparat ha d'ésser confiat a una família o a una persona que faci possible el desenvolupament integral de la seva personalitat.
2. Les persones que reben un infant o un adolescent en acolliment n'exerceixen la guarda i tenen l'obligació de vetllar per aquesta persona, tenir-la en llur companyia, alimentar-la, educar-la i procurar-li una formació integral, sota la supervisió de l'entitat competent, que ha de facilitar l'ajut i l'assessorament necessaris.

**Classes d'acolliments** (art.126):

1. L'acolliment familiar pot ésser simple o permanent.

2. L'acolliment familiar simple s'ha d'acordar si es preveu que el desemparament serà transitori, i pot tenir diferents modalitats; la tipologia i la durada de les modalitats d'acolliment familiar simple s'han d'establir reglamentàriament.

### **Acolliment familiar simple**

Això fa referència al reglament que s'elabora posteriorment a l'aprovació d'una llei, en què es concreten els criteris d'allò que recull l'articulat, minimitzant la lliure interpretació que la redacció general dels articles pot provocar.

3. L'acolliment familiar permanent s'ha d'acordar si es preveu que el desemparament serà definitiu i no es considera més favorable per a l'interès de l'infant o l'adolescent l'aplicació de l'acolliment preadoptiu o quan aquest no sigui possible.

En l'article 127 es diferencia l'acolliment segons el tipus de família, en extensa o en aliena.

L'acolliment familiar s'acorda per resolució motivada del departament competent en infància i adolescència, sense necessitat del consentiment dels progenitors o titulars de la tutela o de la guarda, tal com recull l'article 128.

### **Acolliment en família extensa**

L'acolliment en família extensa, atesa la seva especificitat, s'estudia en un mòdul a part, com també els aspectes legals que el regulen.

### **Formalització de l'acolliment (art.129)**

1. L'acolliment familiar s'ha de formalitzar per escrit. En aquesta formalització escrita ha de constar el consentiment dels acollidors i de l'adolescent. En el cas dels infants, tenen dret a ésser escoltats si tenen prou capacitat. L'acte de formalització no és impugnabile.

2. En el moment de formalitzar l'acolliment, el departament competent en infància i adolescència ha de facilitar als acollidors els documents necessaris per a justificar la identitat del menor o la menor, els informes de salut i educatius de què es disposi i la informació d'interès per a l'exercici de la guarda i les funcions tutelars delegades.

3. Els criteris de selecció de la persona o la família d'acolliment s'han d'establir per reglament i han de tenir en compte l'edat, l'aptitud educadora, la situació familiar i altres circumstàncies en interès de l'infant o l'adolescent.

4. L'acolliment de germans s'ha de confiar a una mateixa persona o família, llevat que hi hagi circumstàncies que en justifiquin la separació, i també s'han de facilitar les relacions entre l'infant o l'adolescent i la seva família natural quan sigui possible el reintegrament a aquesta, per tal d'afavorir-lo, i quan pugui beneficiar l'infant o l'adolescent.

El finiment de l'acolliment familiar queda recollit en l'article 130 de la manera següent: a més de per les causes establertes per l'article 124, fineix per mort, incapacitat o voluntat de la família o la persona acollidora, i per voluntat de l'adolescent. En aquests casos cal establir seguidament la mesura de protecció que escaigui en benefici de l'infant o l'adolescent.

### **Extinció de les mesures de protecció**

Les mesures de protecció s'extingeixen, segons l'article 124, per:

- a) Adopció.
- b) Assoliment de la majoria d'edat, emancipació o habilitació d'edat.
- c) Resolució judicial civil ferma.
- d) Constitució de la tutela.
- e) Acord de l'òrgan competent que declara que han desaparegut les circumstàncies que havien donat lloc a l'adopció de la mesura.
- f) Mort o declaració de defunció de l'infant o l'adolescent.

També en la LDOIA s'especifica la modalitat d'acolliment en una unitat convivencial d'acció educativa<sup>3</sup> (art. 131).

1. L'acolliment en una unitat convivencial d'acció educativa és el que exerceixen persones prèviament seleccionades i qualificades per raó de llur titulació, formació i experiència en l'àmbit de la infància i l'adolescència.

2. L'acolliment en una unitat convivencial d'acció educativa es pot acordar fonamentalment respecte d'infants o adolescents amb diversitat funcional, grups de germans i altres en dificultats especials o amb necessitats educatives especials.

En la llei es fa referència directa a les **famílies acollidores d'urgència** assenyalant l'especificitat que, si escau, han d'exercir l'atenció immediata i transitòria dels infants i els adolescents desemparats, mentre s'analitza la problemàtica i es determina la mesura de protecció més adequada. L'estudi de la problemàtica de l'infant i la proposta de mesura protectora s'han de portar a terme en el termini que s'estableixi reglamentàriament, que com a màxim ha de ser de sis mesos.

### **El servei d'acolliment**

El servei d'acolliment queda regulat pel Decret 337/1995, de 28 de desembre, sobre l'acreditació i funcionament de les institucions col·laboradores per la integració familiar i de les entitats col·laboradores d'adopció internacional, en l'àmbit territorial de Catalunya.

<sup>(3)</sup>Abreviat, UCAE. Ho recollim a títol d'informació, en tractar-se d'un recurs nou tal com s'ha plantejat. Afegim que encara no es disposa d'un recorregut envers la seva pràctica, més enllà d'algunes experiències pilot.



L'article 5 regula i estableix els requisits d'acreditació i funcionament de les institucions col·laboradores d'integració familiar. I en l'article 8 les seves funcions, que tractarem més endavant (punt 3.2.).

La relació entre la ICIF i l'administració competent, en aquest cas **l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA<sup>4</sup>)**, queda regulada mitjançant els pactes establerts per conveni, en què es recull el que correspon a cadascuna de les parts.

<sup>(4)</sup>L'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció, es va crear després de l'aprovació de la Llei 13/1997.

### 3. La pràctica reglada de l'acolliment familiar

#### 3.1. Una qüestió d'ètica

Com a conseqüència de la detecció d'un gran nombre de fracassos en els intents de treure infants dels centres i posar-los en famílies, s'obre un debat social i polític amb relació a l'interrogant sobre el que necessiten aquests infants desemparats i quin tipus de famílies calen per a acollir-los.

Es planteja la necessitat de crear nous dispositius de regulació especialitzats que treballin entorn a aquestes qüestions. És en aquest context sociopolític que es creen a Catalunya els serveis d'acolliments familiars, o ICIF, tal com es coneixen oficialment.

Es tracta de petits equips multidisciplinaris (que es componen de professionals del treball social, la psicologia i l'educació social, bàsicament). Tenen l'encàrrec de seleccionar i formar les famílies d'acollida, estudiar les possibilitats d'adaptació en una família dels menors que es proposen per a acolliment, fer el seguiment dels processos i promoure la pràctica de l'acolliment en la societat.

D'altra banda, tal com hem vist, s'estableixen diferents modalitats d'acolliment familiar amb relació a la temporalitat que es preveu: de curta, llarga durada o permanent, quan no es preveu un retorn a la família d'origen.

Un servei d'acolliments familiars conté en la seva gènesi una qüestió ètica, ja que es tracta d'un intent, per part de l'Administració, de regulació i mediació entre les demandes d'infants i el dret d'aquests, per a garantir-ne la dignitat, és a dir que tinguin un lloc de subjectes de ple dret, tal com preveu la llei.

També és un intent de posar límits a las mateixes conseqüències que genera aquesta nova ficció de dret, esmentades anteriorment. Una ficció que empeny en la mateixa direcció la tendència del discurs d'època, d'aglutinar tot a dins d'una lògica de mercat i de consum.

La necessitat de prendre una orientació que estableixi unes regles del joc que s'ordenin a partir d'una posició ètica té un lloc central en aquesta pràctica.

Per això, un dispositiu com aquest s'ha de plantejar les condicions mínimes que s'establiran per a respondre a aquest acte d'acollir un infant desemparat, que també és un fet considerat altruista per la societat.

És necessari desxifrar, mínimament, què es juga per a algú en la seva subjectivitat quan sol·licita acollir un infant, més enllà dels motius socials i els ideals que explicita en el seu discurs.

Evidentment hi ha els ideals, però també allò més inconscient que empeny al subjecte. Hi ha l'orgull ciutadà d'acollir un infant desemparat i també una dimensió inconscient d'aquest acte, que s'autoritza des del discurs social de l'època.

És responsabilitat dels tècnics del servei d'acolliments determinar, en cada cas, a quin lloc és convocat l'infant en la subjectivitat dels que el volen acollir i de quina manera poden acceptar que aquest nen o nena no sols donarà satisfaccions sinó que també causarà angoixes i malestars.

Les entrevistes individuals que es poden fer en el procés d'estudi són fonamentals, perquè representen la possibilitat de donar a cada subjecte, fora de la parella, l'ocasió d'expressar-se i desplegar les condicions particulars en què es va desvetllar per a cadascú alguna cosa de l'ordre d'una sensació de falta, és a dir, d'un desig.

Perquè el desig tingui l'oportunitat d'aparèixer, la demanda d'acollir no s'ha de tractar com una sol·licitud d'un objecte –infant a proporcionar– sinó com una demanda d'una altra cosa que falta.

Saber alguna cosa sobre allò que es troba a faltar i el sentit que ha adquirit per a la persona, és la manera de poder separar, de marcar una distància entre el cos de l'infant i el desig. Si el que falta i el desig no són reconeguts, això retornarà més endavant en forma de temor a la retirada de l'infant o provocant-ne la "devolució".

El sentit mateix d'un SAF és aquest de produir un curtcircuit entre la demanda d'infant i la resposta. Algunes persones se sorprenden amb l'absència de preguntes molt concretes a les entrevistes d'estudi o amb el fet que no se'ls hi diguin gaire coses, com si esperessin que, una vegada han fet la sol·licitud d'un infant, el que queda es que se'ls expliqui com funciona tot plegat.

Determinar en quin moment de la seva vida algú arriba al servei d'acolliments, quina és la seva situació actual, és un element clínic molt important que ens pot proporcionar alguna informació amb relació a la lògica del seu acte.

D'altra banda, el decret llei estableix uns criteris de selecció de famílies acollidores que, si bé són clars i flexibles, són molt generals i resulten insuficients per a respondre a les nombroses qüestions que comporta aquesta pràctica.

Aquests criteris preveuen fer una apreciació del context familiar, educatiu i psicològic. Fan referència a descartar una possible patologia mental i a les capacitats dels sol·licitants, tant en el terreny socioeconòmic com educatiu i social. També en el terreny psicològic, en el qual es fa referència a qüestions com la capacitat d'adaptació a situacions noves, l'estabilitat emocional, l'estabilitat de la parella, etc. De la mateixa manera es preveu refusar deslocalitzacions tècniques de les demandes com, per exemple, descartar que no es tracti d'una demanda d'adopció, en el sentit que no es prevegin les particularitats de l'acolliment, com la qüestió de la possibilitat de retorn o les visites amb la família biològica.

Però són criteris que no assenyalen res amb relació a les motivacions, als desitjos en joc, ni amb relació a les possibles conseqüències per a l'infant.

Per això, correspon al SAF plantejar-se de quina manera respondrà a les sol·licituds de les famílies, amb quins criteris, més enllà dels establerts pel decret, les seleccionarà o les desestimarà i de quina manera respondrà dels drets dels infants o adolescents tutelats.

La qüestió de què determina l'elecció d'acollir un infant per a una persona concreta i quina incidència pot tenir això en l'infant, encara que no serà possible de respondre totalment, és una qüestió fonamental per a orientar el treball. Interrogar-se sobre les conseqüències d'aquest acte d'acollir un infant és una manera de pensar en la qüestió de l'ètica.

### **3.2. Funcionament d'una institució col·laboradora per a la integració familiar**

Les funcions que ha de complir una ICIF queden recollides de la manera següent:

- L'estudi, valoració i preparació de les famílies que hagin fet una sol·licitud per a acolliment familiar.
- La cerca de família acollidora per a l'infant proposat.
- L'acoblament de l'infant en la família.
- El seguiment posterior de l'infant o adolescent seguint les directrius de l'òrgan competent.

- La formació de les famílies acollidores.
- La promoció de l'acollida.

Així com d'altres que puguin ser encomanades per conveni, conforme a l'objecte de la prestació i en el marc de la normativa vigent. Per tant, es podrien desplegar els objectius següent:

- Promoure i difondre l'acolliment familiar.
- Possibilitar que els infants que es troben sota la mesura protectora d'acolliment familiar tinguin una família que els pugui acollir, tot exercint la seva guarda.
- Vetllar perquè els infants acollits en família aliena tinguin un lloc adequat a les seves necessitats i gaudeixin de la continuïtat i estabilitat en l'acollida que necessitin.
- Mantenir la relació d'aquests infants amb els seus pares, en funció de l'interès prioritari del menor i possibilitant que tornin amb ells en els casos que sigui possible.

El funcionament de l'ICIF, tenint en compte els aspectes anteriors, quedaria organitzat sobre la base de quatre fases de progressió consecutiva: la difusió i informació, l'estudi i la formació, el seguiment i, per acabar, la finalització del procés d'acolliment.

### **3.2.1. Difusió i informació**

La informació acurada del que és i del que representa l'acolliment familiar és una condició necessària i prèvia a la formalització de la sol·licitud corresponent.

El grau d'informació inicial de les famílies és prou variable i diferenciat en cada cas. Sovint cal poder-lo diferenciar tant de l'adopció com d'altres modalitats d'acolliment, com pot ser el d'infants estrangers en períodes de vacances. També ens podem trobar amb el fet que el grau de desconeixement sigui considerable, partint d'un concepte idealitzat i allunyat del que implica un acolliment. Per aquest motiu convé particularitzar la informació a transmetre.

En el transcurs dels anys, però, aquest grau d'informació ha anat en augment i hi ha famílies que saben de l'acolliment a partir del seu propi coneixement de casos concrets o pels mitjans de comunicació, si bé continua anant per darrere de l'adopció.

#### **Objectius**

- Promoure i difondre l'acolliment familiar.
- Cercar famílies i persones que vulguin acollir.

- Informar les famílies i persones interessades.
- Transmetre la informació oportuna que ajudi en la decisió d'acollir.

## **Metodologia**

La difusió de l'acolliment familiar tracta de donar a conèixer aquesta mesura de protecció a la infància perquè les persones o famílies interessades pugin sol·licitar una informació més acurada del que representa.

Es pot fer una difusió mitjançant el disseny d'una campanya per diferents mitjans (xerrades a col·lectius, participació en programes o falques publicitàries en la ràdio o la televisió, articles de premsa, etc.) o com una acció aïllada dirigida a municipis o col·lectius concrets. Les accions de difusió les poden fer les ICIF però també l'administració competent, que habitualment disposa de més recursos per a portar-les a terme. En aquestes accions poden participar famílies que ja són acollidores transmetent la seva motivació i experiència. Aquesta fórmula, segons la valoració de les pròpies persones que ho reben, resulta més propera i s'escolta amb més credibilitat.

En les accions de difusió directes, les persones poden aprofundir en la informació sobre els continguts transmesos en la xerrada, per l'audiovisual, a l'hora que poden plantejar els seus dubtes. S'acostuma a tenir material gràfic, tipus tríptics, tant generals com propis de les diferents ICIF, de manera que les persones interessades posteriorment s'hi poden posar en contacte.

En les campanyes que es duen a terme a municipis és primordial la col·laboració dels ajuntaments, tant en els canals de difusió com per l'accés als col·lectius susceptibles d'estar-hi interessats, el lloc, etc.

Les campanyes amb més ressò acostumen a ser les que per a la seva difusió disposen de mitjans de comunicació majoritaris.

## **Trucades informatives**

Les persones o famílies contacten amb les ICIF, per telèfon o correu electrònic, per tal d'informar-se, resoldre dubtes, per verificar o contrastar el que han entès de la transmissió sobre l'acolliment que han pogut escoltar o llegir en els mitjans. Així doncs, es transmet una primera informació general centrada en les preguntes que ens formulen. Les famílies que sol·liciten aquesta informació acostumen a fer-ho amb relació a la durada de l'acolliment, la possibilitat que esdevinguin adopcions, les visites i el retorn dels infants amb els seus pares, entre d'altres interrogants. També se'ls pot oferir la possibilitat de lliurar-los informació escrita, com a pas previ a l'entrevista o sessions informatives.

## **Entrevistes o sessions informatives i d'acollida**

Aquesta actuació es porta a terme tant des de l'ICAA com des de les ICIF. Es pot fer de manera grupal o individual, i són les parelles o persones les que la demanen.

La informació que es dona des de les ICIF pot respondre a dos moments diferenciats. Un primer moment, bàsicament informatiu, en què qui l'ha demanat encara no ha pres la decisió d'acollir. I un segon moment, quan la família o persona ja ha presentat la seva sol·licitud per a acollir, l'hagin lliurat directament a la ICIF o a l'ICAA i aquest ens la derivi.

En el primer cas, en aquesta entrevista es tracta d'aprofundir sobre l'estudi que iniciaran properament i els seus efectes possibles. En el segon, a més, es farà la presentació del servei i de l'entitat, atès que ha estat l'ICAA qui ha lliurat la sol·licitud i la família o la persona no ens coneix.

En aquest segon cas s'aprofundeix en l'estudi psicosocial de la valoració tècnica d'idoneïtat o no de la seva demanda i de la conveniència de tot aquest procés, també de la formació que seguiran posteriorment com també dels passos a seguir en cas que la valoració sigui favorable, com ara la fase d'acoblament i el seguiment que es portarà a terme des del servei d'acolliments.

Es tracta d'informar dels infants amb proposta d'acolliment i de les seves situacions des que són separats dels seus pares, per quins motius ho han estat i del seu recorregut fins que es proposa que siguin acollits per una família. També de quines situacions apareixen en l'acolliment, de la conveniència de les visites dels infants als seus pares, sobre quina és la funció de l'Administració i quin és el treball dels tècnics durant l'acolliment, quins tipus d'acolliments hi ha i quins poden ser els finals d'un acolliment.

Podríem concloure que la informació de l'acolliment és un primer pas fonamental que permet situar inicialment els paràmetres en els quals pot transcórrer un possible futur acolliment. Es tracta que les famílies puguin optar (o no) per iniciar el procés d'estudi de la seva sol·licitud amb el màxim grau de coneixement de causa possible. És també el moment que pot facilitar a les famílies establir la transferència necessària amb el servei que permeti el treball tècnic posterior durant l'acolliment familiar.

Per **transferència** entenem, en un sentit ampli i basant-nos en el concepte freudià, les diferents modalitats de llaços que estableixen les famílies amb el servei d'acolliments i els seus tècnics de referència. Aquesta pot ser de caràcter positiu –de confiança, de sentiments amistosos, etc.– o de caràcter negatiu, fins i tot d'hostilitat. Això marcarà les possibilitats i la modalitat del treball de seguiment durant el procés.

### 3.2.2. Estudi i formació

Tal com ja s'ha avançat en l'apartat 3.1, si partim de l'interès prioritari del menor, en l'estudi d'una família candidata a fer un acolliment es tracta de poder fer un càlcul sobre les possibles conseqüències, tenint en compte les diferents variables que hi intervenen: l'infant, la família i les circumstàncies en les quals es proposa cada acolliment.

Es tracta, doncs, de valorar en cada família tant la conveniència que facin un acolliment familiar com, en cas afirmatiu, el tipus i perfil d'acolliment que poden fer.

En els casos de les guardes de fet, en les quals l'infant ja està convivint amb la família, el que cal és veure les causes que el van fer possible i quines són les condicions actuals d'aquest acolliment.

#### Objectius

- Fer l'estudi i valoració de les famílies que sol·licitin acollir, i proposar-ne l'estimació o desestimació a l'ICAA.
- Valorar si la demanda d'acolliment s'adequa o no a les necessitats dels infants amb aquesta proposta.
- Valorar si la demanda es produeix en un moment vital de la família que sigui adequat.
- Establir el perfil d'acolliment per a cada família validada.
- En les guardes de fet, valorar si l'infant té un lloc físic i simbòlic adequat en el nucli acollidor.

#### Metodologia

El mètode principal de treball amb les famílies o les persones que se sotmeten a un estudi és l'entrevista. Això vol dir haver de fer valer la paraula dels subjectes i la interpretació dels tècnics.

Les preguntes poden ser més o menys obertes, depenent del moment de l'estudi i de les condicions dels entrevistats, però sempre seguint una orientació respecte de tot allò que es tracta.

L'entrevista individual permet anar una mica més enllà en l'anàlisi de les condicions particulars de cada persona, en una demanda d'acolliment, ja que s'allibera dels condicionants o inèrcies pròpies del funcionament d'una parella o d'uns pares i uns fills. També permet esbrinar les diferències d'opinió i dóna la possibilitat que es desvetllin els dubtes personals, que d'altra manera podrien quedar obturats o amagats.



A continuació s'expliquen les diferents **entrevistes d'estudi: l'entrevista familiar i les entrevistes psicològiques.**

### **Entrevista familiar**

És la primera entrevista del procés d'estudi. La porten a terme conjuntament el psicòleg i el treballador social, i s'entrevista la parella o la persona que ha fet la sol·licitud.

Aquesta primera entrevista s'articula entorn de la idea de poder establir una formulació de les característiques de la seva demanda d'acolliment i extreure alguns índexs que puguin orientar el treball de les entrevistes posteriors del procés d'estudi.

En l'estudi de les guardes de fet, en aquesta entrevista es parla del recorregut que s'ha fet fins al moment actual entre la família d'acollida i l'infant o adolescent, com es va originar l'acolliment, quina ha estat la seva evolució i quines són les condicions actuals en les quals es troben tant la família d'acollida com l'infant. Si és el cas, també es parla de la situació de la família biològica i la seva posició amb relació a l'acolliment.

### **Entrevistes psicològiques**

A partir dels primers interrogants oberts en l'entrevista familiar i seguint una pauta general d'ubicar les condicions de la demanda en la particularitat de cadascú, s'inicia un temps d'entrevistes individuals amb el psicòleg.

El nombre i distribució d'aquestes entrevistes és variable, i depèn tant de les característiques dels subjectes entrevistats com dels dubtes i els interrogants que van sorgint.

El treball està dirigit a l'anàlisi i valoració de la demanda d'acolliment i a l'anàlisi i valoració de la personalitat i el caràcter de cadascun dels subjectes involucrats.

D'una banda, es tracta d'establir una certa lògica particular en cada demanda dins de la història del subjecte, que ens expliqui una mica el seu desig d'acolliment. I, de l'altra, intentem fer-nos una idea de les diferents personalitats i trets de caràcter dels sol·licitants, per tal de verificar que no hi ha rigideses que impossibilitin el diàleg i la capacitat de rectificació d'idees que poden ser equivocades. També busquem comprovar que hi ha un desig d'acollir en tots els membres del nucli familiar d'acollida, com també descartar que hi ha signes de patologia en les diferents estructures de la personalitat.

En les guardes de fet es fan entrevistes tant amb la família com amb el menor acollit. Es tracta de fer una anàlisi i valoració de la situació d'acolliment, veure si l'infant es troba ben acollit, quina relació té amb la família d'acollida i quines són les dificultats que es presenten.

### **Entrevista social. Visita al domicili**

En l'entrevista social s'incideix més en l'àmbit de les relacions socials i familiars per a poder veure quina socialització poden oferir a l'infant acollit. Es tracta de fer un recorregut de la trajectòria professional i familiar (arbre genealògic) de cadascú, també es parla amb els fills quan n'hi ha. Amb ells es tracta de conèixer-los, veure què fan i què els agrada i què pensen ells sobre el projecte d'acolliment.

En la visita al domicili es tracta de veure quines condicions té l'habitatge i quin lloc tenen pensat per a l'infant acollit. S'observa si es disposa de les condicions necessàries per a acollir. També dels recursos de què disposa la zona on viuen (escoles, CAP, transport públic, etc.).

### **Entrevista devolutiva**

Un cop finalitzat l'estudi psicosocial de la família candidata i després de concloure amb una valoració feta per l'equip en l'espai de supervisió, es fa l'entrevista de devolució d'aquesta valoració amb la família. Els tècnics responsables d'aquesta són els que han fet l'estudi: el treballador social i el psicòleg.

En tots els casos, es comunica la valoració a la família i se'ls notifica els aspectes rellevants que ens han portat a concloure una cosa o una altra.

La valoració final pot ser la validació de la sol·licitud o la seva desestimació, en cas que no es compleixin els criteris mínims que preveu el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, o si es considera que hi ha elements de risc massa elevats per a comprometre un infant en un procés d'acolliment.

Ens trobem amb casos en què es veu que el moment vital en el qual la família fa la sol·licitud d'acolliment resulta inadequat per determinades condicions, però hi ha la possibilitat que, en un cert període de temps, es produeixi un canvi en aquestes condicions. El que es fa en aquests casos és treballar amb la família sobre la possibilitat de donar-se un temps i esperar un moment millor.

En els casos d'una validació de la sol·licitud, es comuniquen a la família els aspectes que constitueixen possibles dificultats o elements de risc per a l'acolliment, emplaçant-los a un treball d'elaboració que es pot posar en marxa en el curs de formació de famílies, i que continuarà en les entrevistes d'adaptació amb el psicòleg.

Després de l'entrevista devolutiva, s'emet l'**informe psicosocial** corresponent, adjuntant la documentació que requereix l'Administració.

En les guardes de fet, a més, es comuniquen a la família els aspectes a treballar conjuntament durant el seguiment.

L'equip d'acolliments es pot plantejar fer una última entrevista assumida per la persona que s'encarrega de la direcció o coordinació del servei. La seva finalitat és tancar el procés d'estudi i donar un espai a les famílies per a comentar allò que considerin oportú, per com s'han sentit en el procés d'estudi i, en cas d'haver estat validades, informar-les de com continuarà el seu procés en endavant.

Considerem que el treball orientat dels diferents tècnics a allò que representa la fase d'estudi de sol·licituds d'acolliments és fonamental perquè representa un primer pas que marcarà després tota la resta del procés. L'acte de validar o desestimar una sol·licitud es justifica des d'un doble encàrrec: el de vetllar per l'interès superior de l'infant i el de donar una resposta responsable a les famílies que sol·liciten fer un acolliment.

### **Formació inicial**

Aquesta formació és un pas més en l'aprofundiment del que implica un procés d'acolliment. Va adreçada a les famílies que han estat validades i es fa en grup. La transmissió d'aquesta formació inicial es fa en format d'un curs breu impartit per membres de l'equip.

Es tracta de donar una informació més detallada i precisa de tots els aspectes relacionats amb l'acolliment, tant teòrics com pràctics, explicant tant les causes possibles dels desemparaments, el recorregut dels infants pel centre, com anticipant els aspectes que es trobaran en la convivència amb l'infant acollit.

### **Objectius del curs per a les famílies**

- Conèixer aspectes legals de l'acolliment: autoritzacions, decisions.
- Conèixer les funcions dels diferents professionals al llarg del procés d'acolliment.
- Conèixer les possibles dificultats de les famílies d'origen.
- Conèixer les característiques dels infants susceptibles d'acolliment i la importància de la preparació per a l'acolliment familiar.
- Conèixer els efectes de la separació de l'infant de la seva família i del centre.
- Informar sobre l'adaptació mútua de l'infant i la família acollidora com també de la convivència en l'acolliment familiar.
- Conèixer la importància de les visites dels infants acollits als seus pares i la conveniència de respectar la història de l'infant.
- Assenyalar la importància de pensar en un futur per a l'infant acollit.

- Conèixer la importància de la preparació per a la separació i l'acomiadament.
- Conèixer els diferents finals possibles de l'acolliment.

### **Metodologia**

Els professionals transmeten els continguts del curs, il·lustrant-los amb exemples pràctics i amb suport audiovisual o de material escrit (articles, documents sobre aspectes legals). Aquesta metodologia s'adapta al nombre de participants de cada curs i a les seves idees prèvies de l'acolliment.

Es proposa participar a una família acollidora del servei perquè pugui transmetre la seva experiència.

El temari recull i segueix la seqüència de les diferents etapes, marcant el procés d'acolliment.

#### **3.2.3. Estudi d'expedients de menors**

Consisteix en la lectura de l'expedient d'un infant amb proposta d'acolliment, que l'ICAA lliura al servei d'acolliment per tal de portar a terme l'estudi i possible assignació amb una de les famílies validades que estan a l'espera.

L'estudi de l'expedient és un treball necessari per a fer-nos una primera idea sobre l'infant i sobre les seves condicions d'acolliment per tal de poder fer una proposta a una família disponible que s'ajusti al seu perfil.

### **Objectius**

- Conèixer la història de desemparament de l'infant i el seu recorregut.
- Conèixer el recorregut de la seva família biològica fins al moment actual.
- Conèixer l'estat actual de l'infant.
- Conèixer l'infant i el que pensa de l'acolliment (si és possible per l'edat).
- Conèixer les condicions del cas concret entrant en contacte amb els diferents tècnics implicats.

### **Metodologia**

Després de la lectura de la documentació lliurada es fan les consultes oportunes tant amb els tècnics de l'ICAA com amb d'altres dels equips implicats (EAIA, CRAE, CA) amb la finalitat d'aclarir dubtes o actualitzar informació determinada.

Si es valora, es pot fer una primera reunió amb els professionals que treballen actualment amb l'infant i la seva família d'origen, recollint més informació sobre la situació actual del cas i de la proposta realitzada, com a pas previ per a fer la proposta a una família disponible.

Una vegada finalitzat l'estudi i en el supòsit que les condicions siguin les adequades per a l'acolliment, es fa la proposta, en genèric, sense noms, a la família preassignada, des d'un vessant institucional (situació administrativa o jurídica pel que fa la mesura) i des d'un vessant tècnic (situació de l'infant i el seu entorn). La família disposa d'un temps per a contestar sobre l'acceptació o no de la proposta presentada. Només quan la resposta és afirmativa, i és així en la majoria dels casos, ens presentarem i coneixerem l'infant.

És important que el futur referent de l'acolliment i el psicòleg puguin conèixer l'infant i que aquest els vagi situant com els seus futurs referents del servei. D'aquesta manera fem les entrevistes oportunes, tant amb l'infant com amb els professionals, i també amb la família proposada, per tal de coordinar els passos a fer i anar perfilant el pla d'acoblament més adequat.

Aquesta metodologia es porta a terme de manera flexible, segons el que es valora com a més convenient per a cada cas.

En els acolliments d'urgència i de diagnòstic l'estudi d'expedient es fa en molt poc temps. Les coordinacions que es fan amb els tècnics de l'ICAA, la DGAIA i l'EAIA acostumen a ser telefòniques. La transmissió que es fa a les famílies d'urgències sobre la proposta de l'acolliment també es fa telefònicament, atès el poc marge que hi ha per a donar resposta.

En general, els perfils dels acolliments que poden assumir les famílies validades, en funció de les seves possibilitats i de la seva situació, no sempre s'ajusten als perfils dels infants amb proposta d'acolliment. Aquest fet dificulta l'assignació d'una família, això com la posterior convivència quan aquest encaix s'intenta forçar.

D'altra banda, s'observa una tendència a propostes d'acolliment sense un pronòstic de retorn viable, per tant d'acolliments amb un pronòstic de molt llarga durada. La presència excessiva de la família biològica en aquests casos, i quan no està motivada seguint el principi d'interès prioritari de l'infant, provoca tensions en l'acolliment i dificulta l'adaptació de l'infant i la família.

### 3.2.4. Procés d'acoblament

El procés d'acoblament comprèn des de la primera trobada de l'infant amb la família o la persona assignada, fins al moment en què passa a conviure en el nou nucli familiar d'acollida. Aquest primer moment és el temps de posada en contacte i establiment de les primeres impressions. El moment en què es coneixen.

#### Objectius

- Possibilitar el coneixement mutu entre infant i família.
- Valorar la conveniència de constituir posteriorment l'acolliment.

#### Metodologia

Atenent a l'especificitat de cada cas, i amb l'acord de la família i del centre, s'estableix un calendari de presentació i trobades entre l'infant i la família, amb vista a possibilitar-ne el coneixement mutu. Aquesta programació queda recollida en l'**informe del pla d'acoblament**, que haurà de ser aprovat per la DGAIA i l'ICAA.

Es tracta d'un document orientatiu i de caràcter flexible per a facilitar al màxim aquest primer temps de coneixença. La durada d'aquest i el ritme de la progressió en les trobades depèn de l'edat de l'infant i el temps que fa que viu al lloc des d'on es portarà a terme l'acoblament. També queden assenyalats els moments de valoració entre les parts implicades, i sobretot amb els professionals referents de l'infant. És convenient que es puguin anar parlant i tractant les qüestions que sorgeixen, perquè si hi ha incompatibilitats importants, es manifestin en aquest moment i no més endavant, valorant la possibilitat de reconduir-les o decidir aturar l'acoblament.

Durant el temps de l'acoblament, el professional referent del servei d'acolliments fa un seguiment del procés i un acompanyament tant de l'infant com de la família acollidora, a més de mantenir una coordinació estreta amb els professionals del centre i de l'EAIA de referència.

Paral·lelament, durant el temps que dura el pla d'acoblament, es valora la conveniència que la psicòloga del servei mantingui alguna entrevista amb la família i, si correspon, amb l'infant, depenent dels interrogants o dificultats que vagin sorgint.

En finalitzar el procés s'emet un **informe de valoració del pla d'acoblament**. Si aquest és satisfactori, es proposa la constitució de l'acolliment i s'inicia la convivència.

L'acoblament en els acolliments d'urgència i de diagnòstic és produït en el moment de la recollida del nadó. En aquest moment, tècnics de la DGAIA i de l'ICAA informen la família acollidora dels trets generals del cas i els particulars de l'infant, sobretot sobre qüestions mèdiques i del règim de permisos i visites.

En general, en els acoblaments de centre a família acollidora, els plans d'acoblament es desenvolupen satisfactòriament, i s'arriba a proposar la constitució de l'acolliment en el temps previst. És un procés que no es pot allargar gaire pel que representa d'esforç i tensió per a totes les parts i perquè es tracta d'un moment de transició a una altra situació que no aporta cap estabilitat sinó que, al contrari, comporta un desgast.

Més enllà d'aquest primer temps d'acoblament, el temps real d'adaptació de l'infant i la família acollidora s'inicia amb la convivència, i en general podem considerar que té una llarga durada, entre un i dos anys. Aquest és un temps en el qual cal un treball intensiu d'acompanyament i assessorament, tant des del vessant clínic, que assumeix el psicòleg, com des del social, que porta a terme l'educador o treballador social com a referents de l'acolliment. Durant el temps d'adaptació és quan apareixen les dificultats més importants.

### 3.2.5. Seguiment dels acolliments

El servei té la responsabilitat de sostenir, durant tot el temps que dura el procés d'acolliment, una funció d'acompanyament i assessorament, tant de les famílies d'acollida com dels infants acollits.

Després de constituir l'acolliment, el referent assignat elabora un pla d'actuació per al seguiment adaptat a les condicions particulars de cada cas. Condicions que es perfilen a partir de les qüestions extretes del temps d'estudi de les famílies, dels infants i del temps d'acoblament.

Aquest pla d'actuació no és fix i inamovible, sinó que és susceptible de ser modificat o reformulat si els esdeveniments del cas així ho aconsellen.

A més, semestralment s'elaboren els informes de seguiment en què es recull i s'explica la situació del procés d'acolliment en general, i de cadascuna de les parts implicades (situació de la família acollidora, situació de l'infant o adolescent, situació de la família d'origen, i les visites, valoració i propostes). També s'afegeixen les actuacions que porta a terme l'equip tècnic i, especialment, el referent de l'acolliment, tant amb la família i l'infant com en les coordinacions o treball amb xarxa amb d'altres professionals que atenen l'infant o adolescent.

Sempre treballem des del cas per cas, atenent a les condicions i particularitats que es desprenen de cada procés d'acolliment.

#### Informes de seguiment

La periodicitat semestral en l'entrega dels informes de seguiment està establerta per llei, atesa l'obligació d'informar de la situació del menor al tutor legal.

## Objectius

- Col·laborar perquè l'infant gaudeixi d'una vida i lloc adequats atenent a les seves necessitats i singularitat.
- Promoure'n la integració social des de l'àmbit familiar.
- Orientar la funció de seguiment atenent als elements detectats, de manera global, evitant el tracte parcial de la situació.
- Planificar i coordinar les actuacions segons l'orientació construïda en equip.
- Vetllar i mitjançar en la relació entre l'infant o adolescent i la família d'origen.

## Metodologia

De manera general, quan s'assumeix un cas nou d'acolliment, cal organitzar un primer temps de treball de seguiment més continuat, amb entrevistes que se sostenen amb una periodicitat mensual per part del psicòleg i del referent de cada cas. La durada d'aquest temps està marcat pel que considerem el procés d'adaptació que, com hem dit abans, acostuma a ser d'entre un i dos anys. Una vegada s'ha aconseguit una certa estabilitat en el nou nucli familiar, la periodicitat d'entrevistes amb les famílies acollidores és força variable i respon a les necessitats que es produeixen en els diferents casos, com també a la demanda que ens facin les mateixes famílies. Igualment cal tenir en compte la seva tasca i el seu saber fer, escoltant els seus suggeriments.

Els contactes telefònics es mantenen de manera oberta, tant a iniciativa de la família, de l'infant o adolescent acollit, com del referent del servei.

Les demandes que plantegen les famílies acostumen a anar vinculades a una multitud de qüestions, però es poden agrupar en quatre grans apartats:

- Dificultats que l'infant acollit planteja en l'àmbit de l'escola, amb els aprenentatges, amb el comportament o en les relacions amb els altres.
- Dificultats en la convivència diària familiar, amb els hàbits, les conductes, les relacions.
- Preguntes que fan els infants acollits i que els acollidors no saben bé com respondre. Són preguntes que tenen a veure amb la seva història prèvia, o amb la seva família biològica.
- Qüestionaments amb relació a les seves funcions com a pares d'acollida.



Depenent dels casos, dels moments concrets i de les edats dels infants, s'ofereix un espai d'atenció particularitzada amb l'infant o jove. Això és sostingut normalment pel referent del cas. Si es considera necessari, també es pot introduir puntualment la figura del psicòleg, per a valorar si cal treballar una possible derivació a teràpia o per a assessorar sobre alguna qüestió concreta.

Una part del seguiment del procés es fa mitjançant la coordinació o treball en xarxa amb altres professionals: EAIA de referència, de l'àmbit escolar o de suport als aprenentatges, de l'àmbit psicològic, de la salut, etc. Aquesta tasca és fonamental per a afavorir que entre tots els professionals implicats en l'atenció a l'infant o adolescent, del pensar i construir junts, li puguem oferir els recursos i les propostes més adequades a les seves necessitats, singularitat, interessos i projectes.

El referent del SAF és el responsable dels acompanyaments a les visites dels menors amb la seva família d'origen. Aquesta funció és fonamental, ja que, d'una banda, ha de fer de mediador en aquests encontres i, de l'altra, ha d'orientar les famílies acollidores perquè puguin facilitar a l'infant tant l'anada com la tornada d'aquestes.

Hem observat que en els casos en què les famílies han fet el procés d'estudi i d'acoblament al nostre servei, normalment podem comptar amb la seva col·laboració, però quan això no ha estat així, és a dir, en els casos d'acolliments que provenen de guardes de fet, ha calgut buscar estratègies per a poder constituir-nos com a referents per al seguiment i això no sempre és fàcil i, de vegades, tampoc no és possible.

En els acolliments d'urgència i diagnòstic, la dedicació de la família d'acollida al nadó i la seva disponibilitat durant l'acolliment depèn de la situació de malestar en la qual ha arribat. Durant el període de convivència del nadó amb els acollidors s'estableix un seguiment intens.

Els objectius d'aquesta modalitat d'acolliment són:

- Vetllar perquè els nadons rebin una atenció adequada.
- Informar la família d'acollida de les variacions que hi ha amb relació a la situació del nadó i a la seva proposta de futur.
- Acompanyar les famílies als diferents metges o especialistes.
- Fer l'acompanyament dels nadons a les visites amb els seus pares.
- Preparar els acollidors per al moment en què es produeixi el pas del nadó a una altra família.

Un dels assumptes importants que s'han de tractar amb els acollidors d'urgències és la funció social que fan amb aquests nadons fins que la DGAIA decideix la mesura més adequada per al seu futur. Aquests nadons es beneficien de la cura, atenció i afecte en una família, evitant d'aquesta manera el pas per una institució.

Aquestes famílies d'acollida han de poder oferir un entorn afectiu que els permeti situar-se com les primeres figures referencials i d'atenció d'aquests nadons. Però, alhora, han de poder sostenir uns certs límits pel que fa a l'establiment de vincles afectius amb ells, perquè puguin transmetre'ls que ells són una família de pas, mentre es troben uns pares o una família amb una perspectiva de futur més definitiva. Aquesta és una qüestió que cal recordar des de l'inici de l'acolliment fins al moment en què marxen aquests nadons, en especial quan la família encara té poca experiència.

L'espai destinat a la supervisió dels casos en l'equip és un element fonamental per a afavorir una comprensió millor de les complexitats dels acolliments i, en conseqüència, poder treballar millor amb les famílies acollidores i amb els infants i joves acollits. En aquest sentit, es poden disposar diferents espais de treball:

- Exposició de casos en les reunions d'equip, en què cada referent fa l'anàlisi de l'evolució del cas, fent referència a aspectes treballats, dificultats i orientació.
- Espai de treball amb un supervisor extern, en què es fa una anàlisi dels casos que han anat presentant més dificultats. Amb aquest professional també es poden fer interconsultes individuals.
- Espai de treball entre el referent del cas i la psicòloga de l'equip.
- Espai de treball entre el referent del cas i el coordinador del servei.

### **Formació continuada a les famílies**

Durant el llarg temps de seguiment es pot oferir formació a les famílies acollidores amb l'objectiu de rebre i donar suport socioeducatiu entre famílies que es troben en un procés d'acolliment, intercanviant experiències, a banda de rebre un suport professional en la seva tasca acollidora.

Dins d'aquesta formació hi ha sessions més específiques en què es veuen aspectes concrets de les diferents etapes tant del procés de l'acolliment com dels infants o adolescents. Sessions en què es pot parlar d'aspectes relacionats amb la petita infància, l'adolescència, etc., o del primer període de l'acolliment, de la funció dels pares biològics durant l'acolliment, etc. En d'altres sessions

es veuen aspectes més generals del procés d'acolliment i de la seva tasca com a famílies acollidores. Sessions en què es poden plantejar aspectes legals, de l'escola, etc.

També hi ha sessions dedicades a temes específics dels acolliments d'urgències i diagnòstic amb les famílies dedicades a aquest tipus d'acolliment.

La metodologia d'aquestes sessions es posa en pràctica mitjançant un professional extern que fa una exposició del tema, en forma de xerrada, amb el suport que consideri oportú, per generar després un espai de torn obert de preguntes o debat entre les famílies acollidores assistents moderat pel ponent o un tècnic de l'equip.

### **3.2.6. Finalització de l'acolliment**

El final de l'acolliment es pot produir per diferents motius. Generalment, l'infant o adolescent ha de marxar del domicili acollidor, llevat dels casos en què, arribada la majoria d'edat, l'adolescent decideix continuar la convivència amb la família acollidora. Aquesta situació és la més habitual.

En tots dos supòsits cal un treball previ de preparació, fent un acompanyament a la família i al menor o jove amb suficient antelació perquè hi hagi les millors condicions possibles en aquest procés de finalització. Aquest fet provoca força dificultats quan la finalització de l'acolliment es produeix de manera sobtada i imprevista.

#### **Objectius**

- Valorar els efectes de la finalització sobtada en el menor i preparar-la en conseqüència.
- Preparar la família per a l'acompanyament que necessitarà l'infant.
- Donar el suport pertinent fins a acabar el procés.

#### **Metodologia**

El treball s'orientarà i es farà segons el motiu de la finalització, i l'equip tècnic portarà a terme l'acompanyament.

L'acolliment pot finalitzar per algun dels motius següents:

- Retorn amb els pares.
- Canvi a d'altres acolliments.
- Família extensa.
- Centre residencial.
- Majoria d'edat.
- Acolliment preadoptiu amb la mateixa família.

Quan el noi o noia arriba a la majoria d'edat i continua amb la mateixa família després de la fi de l'acolliment o bé decideix no continuar-hi, el treball es fa de manera planificada i amb una continuïtat en el temps.

En els casos en què l'infant marxa de la família acollidora abans de la majoria d'edat (per retorn amb els pares o família extensa, o bé perquè es produeix un ingrés en un centre) cal poder facilitar aquesta separació i la incorporació al nou lloc de vida.

De la mateixa manera que quan finalitza el procés d'estudi de les famílies es pot plantejar o oferir una entrevista de tancament del procés d'acolliment, de caire institucional, tant amb la família com amb l'adolescent. Es tracta de fer un repàs del recorregut de l'acolliment, donar un espai final per a comentar o preguntar allò que considerin oportú i possibilitar l'acomiadament del servei.

Sempre es deixa l'opció de contactes posteriors per a facilitar consultes, etc., principalment en els casos de majoria d'edat. També es facilita el contacte o es fa el traspàs a altres serveis o dispositius en els casos en què es considera necessari un suport professional durant més temps.

En la modalitat dels acolliments d'urgència i de diagnòstic, d'acord amb la proposta definitiva, s'informa la família acollidora i es treballa amb ella perquè es puguin anar preparant per a la finalització de l'acolliment:

- Els acollidors recolliran fotografies i altres records de l'estada del nadó amb ells per elaborar un àlbum de vida i donar-lo a la nova família. També hauran de preparar la documentació que tenen de l'infant.
- Treballar amb la proposta implicant a tots els membres de la família en el procés del pas a una altra família, valorant la seva funció a l'hora de facilitar el comiat.
- Es portarà a terme un pla d'acoblament acordat amb els altres equips implicats i tenint en compte el més convenient per a l'infant. Els acollidors facilitaran aquest procés acompanyant l'infant a la nova família.

### **3.3. L'equip professional d'una ICIF**

L'equip tècnic està constituït per professionals de la psicologia, i del treball i educació social, si bé es pot ampliar a aquells del camp de la pedagogia i del dret, aportant un valor afegit. El conjunt de l'equip és responsable del següent:

- La preparació i participació en la formació a les famílies.
- L'estabilitat del procés d'acolliment de cadascun dels infants assignats.

- Vetllar per l'aplicació de les directrius que es desprenen del marc legal sobre els drets dels menors, i que en poden afavorir la integració familiar.
- En general, de vetllar pels processos d'acolliments constituïts, atenent a les particularitats dels infants i de les famílies, com també als criteris acordats en equip o supervisió pel que fa al seguiment, l'orientació i l'actuació de cada cas.

### **Els professionals que fan l'estudi: el psicòleg i el treballador social**

El **psicòleg clínic** és responsable de l'estudi de les famílies. Les tasques que porta a terme són les següents:

- Estudi psicològic de la demanda d'acolliment amb les entrevistes oportunes a les famílies.
- Elaboració de l'informe de valoració psicosocial.

El **treballador social** porta a terme les tasques següents com a responsable dels processos d'estudi de les famílies:

- Estudi sociofamiliar de les famílies que demanen fer un acolliment, participant en les entrevistes oportunes i visita al domicili.
- Elaboració de l'informe de valoració psicosocial.

### **Els professionals implicats en el seguiment: el psicòleg i el referent de l'acolliment**

El **referent** de l'acolliment té com a responsabilitat el seguiment i acompanyament dels processos d'acolliments assignats. Les seves tasques són:

- Elaboració, seguiment i valoració del pla d'acoblament.
- Elaboració del pla d'actuació individual de cada acolliment constituït.
- Elaboració dels informes oportuns de cada cas d'acolliment.
- Acompanyaments dels infants acollits a les visites als seus pares.
- Acompanyament i assessorament a les famílies acollidores.
- Coordinació amb els altres professionals que intervenen en els casos d'acolliment.

El **psicòleg** té com a responsabilitat l'orientació i suport des de la clínica tant a les famílies acollidores com als infants o joves acollits. Les tasques que porta a terme són les següents:

- Orientació a les famílies acollidores.
- Suport als infants acollits en els moments en què el requereixen.
- Participació en la derivació dels infants a tractaments psicològics.
- Orientació i assessorament als tècnics encarregats del seguiment dels casos.

## 4. Sobre els infants d'acollida

Els infants que es proposen per a l'acolliment, en general, tenen històries carregades de canvis de lloc i de canvis d'adults de referència. Alguns ja han passat per altres famílies d'acollida temporal per evitar l'ingrés en un centre, o bé per famílies amb les quals ha fracassat un intent d'acolliment anterior.

A diferència de l'adopció, aquí se sap qui són i com són els pares i allò que ha causat la tutela de l'infant (des de negligències greus o incapacitat parental, a maltractaments o abusos). També és clar que en la família extensa ningú no va respondre a la crida o a la valoració dels tècnics de las entitats competents (EAIA).

Davant de tot això, aquests infants que van a acolliment són infants que difícilment poden desconèixer el seu lloc de "resta" i sovint comparteixen un no creure en allò més essencial, en la família, en el pare, en l'amor.

### 4.1. Què inventen

Quan arriben a una nova família per a ser acollits, els infants poden plantejar dificultats importants, que aniran des de posar a prova la família i el seu desig, fins a qüestionar tot el que són els pilars conceptuals d'aquest artifici legal de l'acolliment, és a dir, la temporalitat i la no-adopció.

Els inventen significants per intentar posar ordre allà on els fa falta, però també necessiten que l'adult respongui oferint-los alguna seguretat enmig de tanta provisionalitat, de tant no saber a on aniran a parar. Això ens il·lustra la pregunta que, després de quasi dos anys d'acolliment, un nen petit amb encopresi va formular als seus desesperats pares d'acollida: "L'any que ve seré un Martinet?" Aquesta paraula, *Martinet*, condensava el personatge que nombrava la seva classe a l'escola amb el cognom del pare d'acollida.

El petit Martinet, que es preocupava per la seva situació i volia saber, en un altre ocasió va preguntar a l'acollidor com és que l'havien anat a buscar a ell justament, com sabien que era ell. La resposta que va obtenir no va ser altre que una veritat *prêt à porter* justificada per les condicions del propi dispositiu. L'acollidor li va dir que en els acolliments un no sap quin nen li tocarà. En el lloc de la pregunta que fa el nen pel desig en joc respecte a ell, aquest acollidor s'amaga. El nen va entrar en còlera i va començar a tirar les coses dient que volia tornar amb el seu pare biològic, el papa Gómez. Un home al qual aquest nen mai no havia conegut.

En aquests infants es poden veure intents, de vegades desesperats, de despertar en els acollidors el desig de ser pares, que no sempre hi és d'entrada. En aquest cas, en les entrevistes de seguiment amb la psicòloga, als acollidors se'ls va acudir que li podien dir al Martinet que ells volien un nen, després d'haver tingut dues nenes. Això va ser l'inici del veritable acolliment.

En cada acolliment, el que es posa en marxa és la pregunta sobre quin lloc es donarà a l'infant en la nova família. Però també, d'una manera o altra, apareixerà la pregunta sobre el seu lloc entre les dues famílies, els dos pares, les dues mares. I sobre el temps, que mai no se sap del tot.

Ells inventen també, en els diferents moments, maneres de nombrar uns i altres pares. Són fórmules que deixen veure alguna cosa sobre els seus desitjos, les seves pors amb relació al conflicte de fidelitats o les seves dificultats per a situar-se amb tot plegat. N'hi ha molts que mai no parlen d'uns pares als altres o que els diuen *papa* i *mama* a tots, posant el nom a darrera per a diferenciar-los.

Ens trobem invents més singulars, com el d'un nen que li deia *mami* a la mare biològica i *meme* a l'acollidora, per deixar buit el lloc de la mama i evitar rivalitats entre elles.

#### **4.2. Preparació per a l'acolliment des d'un centre**

El fet que els infants hagin rebut una orientació correcta pel que fa a la possibilitat de ser acollits és una qüestió fonamental. Evidentment, l'edat de la criatura influeix en com es porta a terme aquest treball però, tot i ser petits, això no eximeix l'adult de fer la transmissió oportuna sobre aquest projecte familiar de futur. Recordem com les famílies d'urgències ho fan amb els infants acollits quan s'apropa el moment del trasllat amb la nova família.

“L'infant que té prou coneixement i l'adolescent han d'ésser informats pel departament competent en matèria de protecció dels infants i els adolescents sobre llur situació personal, les mesures adoptades i les actuacions que cal seguir, llur duració i contingut, de quins són llurs drets i dels òrgans i institucions a què es poden adreçar per a defensar llurs drets. Aquesta informació ha d'ésser comprensible, adequada a llurs condicions i contínua durant tot el procés d'intervenció. Tanmateix, l'infant o l'adolescent té dret a participar en el procés d'estudi de la seva situació i en l'elaboració de la proposta de mesura, si les condicions d'edat o de maduresa ho fan possible”.

Art. 117 de la LDOIA

En la manera de treballar amb els infants, per als quals s'ha resolt una mesura d'acolliment en família, hi podrà haver diferències segons la modalitat proposada. És ben diferent enfocar la tasca quan l'infant serà acollit pels avis o quan podrà ser adoptat per una família.

En qualsevol cas, el procés de coordinació entre els professionals implicats serà similar i del tot necessari, perquè cadascuna de les parts (infant, família biològica, família futura) entengui de què es tracta, què se li demana, com es portarà a terme el procés, etc.

Per a arribar a la proposta acordada segons la qual la mesura més adequada a la situació de l'infant és l'acolliment en família aliena, hi ha d'haver tot un recorregut de treball dels equips professionals. D'una banda, l'EAlA haurà d'haver conclòs que el retorn amb els progenitors és impossible, almenys a mitjà termini. De l'altra, l'equip educatiu del centre on és l'infant haurà de valorar si presenta les condicions per a ser acollit per una família diferent de la seva i, en cas contrari, si s'hi pot treballar.

Així, doncs, a partir de la revisió i seguiment continuat que es fa del cas, situació familiar (evolució i millora de les dificultats, problemàtica que va portar a l'internament, etc.) i situació de l'infant (edat, moment personal, característiques psicològiques, vinculació amb la família d'origen, etc.) s'elabora l'informe-proposta corresponent i es lliura al referent de la DGAIA<sup>5</sup>, en què es verifica la viabilitat de la mesura. Posteriorment es passarà la petició a l'ICAA per a buscar una família per a l'infant en qüestió.

<sup>(5)</sup>DGAIA: Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència. La figura del director general és el tutor legal.

A vegades és l'equip del centre el que promou i insisteix a l'EAlA perquè prengui una decisió sobre la proposta alternativa als progenitors, en veure que passa el temps, l'infant es fa gran o continua sense tenir cap projecte de futur diferent de l'acolliment en institució. No es tracta d'una tasca de convèncer l'altre, sinó de presentar arguments vàlids i contrastats sobre el treball de seguiment, suport i/o tractament que fan els equips i serveis als pares i la resposta d'aquests.

El plantejament que es pot fer als infants de l'acolliment com a proposta alternativa a l'acolliment residencial és el de presentar els avantatges pel que fa a la millora de l'atenció, en ser, suposadament, un nucli familiar més normalitzat que una institució. Es tracta d'aconseguir certa garantia d'acceptació per part de l'infant, en cas que no hagi demanat ja anar amb una família, que li permeti autoritzar-se a voler estar en una família, a deixar-se cuidar per aquesta.

Amb vista a la família biològica encara és més important aconseguir la seva acceptació. D'aquesta manera pot col·laborar en el procés de preparació del fill i en l'autorització esmentada, en sentir que té "el permís" dels pares. L'enfocament de l'acolliment familiar es pot fer com un recurs alternatiu al centre, on hi ha molts infants, molts adults, enrenou, poca privacitat, etc. i representa una millora en l'atenció als fills. Es tractaria de posar el pes més en el que no pot gaudir, tenir, o ha de suportar al centre, de manera que amb el canvi se sobreentén un guany per a l'infant. Potser, si posem l'èmfasi en tot allò que li pot donar i oferir la família, els pot provocar sentiments contraris (ells poden allò que nosaltres no podem o no hem pogut).



Tot i aconseguir l'acceptació que cerquem, hem de tenir present que apareixeran reticències més o menys manifestades o reivindicades. Podria ser com la reactualització de la situació que els va generar el moment de retirada dels fills.

Per tant, serà important, del recorregut que ha fet la família des d'aleshores, rescatar allò que sabem que funciona o que cal evitar. Hem de procurar minimitzar una possible confrontació que porti l'infant a ser l'objecte que traïx, l'objecte a guanyar, a interposar, preservant-lo al màxim de possibles manipulacions.

Caldrà acordar amb els professionals implicats el missatge a donar, partint d'un enfocament comú i sempre des del benefici i en interès de l'infant, no solament com a resultat de la manca de resposta dels pares per a la millora de la seva situació.

Segons les condicions, el moment i edat de l'infant podem anar treballant amb ell, directament o indirectament (parar l'orella a veure que diu l'infant, aprofitant converses sobre el tema a partir de la proposta o procés d'altres infants, moments com les festes de comiat o algun nou ingrés, etc.). Si des del centre ha sortit amb companys de l'escola, per exemple, pot haver observat una manera diferent del fet de viure en família, haver vist com es comporten aquests pares amb els seus fills, i aquesta experiència el pot portar a desitjar això per a ell mateix.

En cas que l'infant faci teràpia, és fonamental tractar amb el professional que l'atén per a valorar si és pertinent la proposta en el moment en què es troba l'infant. En cas afirmatiu, la segona qüestió és si pot aportar elements que col·laborin en la seva preparació, i anar intercanviant informació des de l'inici del procés per a afavorir el suport i ritme adequats.

Durant tot aquest temps hem de ser prudents i tenir en compte que a vegades les qüestions administratives i, en general, el procés fins a l'assignació de família, pot fer-se llarg, i encara més per a un infant. No sempre es disposa del recurs més adequat per a fer-se càrrec de les necessitats i característiques de l'infant concret. Per això, és recomanable no passar a plantejar les coses directament fins que se sap que hi ha família. S'han d'evitar falses expectatives o decepcions.

Així, doncs, arribat el moment, s'iniciarà la coordinació entre centre i la ICIF: l'equip d'acolliments coneixerà l'infant per a verificar que es troba en un bon moment per a afrontar l'acolliment. També podran orientar sobre com continuarà el procés de presentació i acoblament amb la nova família.

L'EAIA, per la seva part, informará els pares del fet que l'acolliment es portará a terme en breu, com també de variacions en el règim de visites.

També s'ha de cuidar el procés de separació, de dol, que implica aquesta nova etapa per a l'infant. Se l'ha d'acompanyar i respectar en els seus temps. S'ha d'entendre que per a ell pot representar tornar a acomiadar-se d'escola, d'amics, dels educadors referents, dels que l'han cuidat fins aleshores. Ha de poder marxar del centre de la millor manera, s'ha de poder acomiadar, tenir un record de la seva estada al centre com a lloc on ha viscut, en alguns casos, molt de temps.

A més, marxa per anar a viure amb una família, que no és la seva, que no coneix de res, només confiant en la paraula dels adults referents. Tot plegat fa que sigui un moment delicat en què l'infant es pot mostrar diferent de com és habitualment. Pot presentar vacil·lacions, ambivalència, inquietud, estar trist, més sensible, irritable, també presentar certa regressió, en el control d'esfínters, per exemple.

Per tot això, una vegada iniciat el pla d'acoblament amb la família d'acollida, i mentre duri, els educadors hauran d'estar pendents d'allò que diu i mostra l'infant, com una manera d'avaluar el procés tenint en compte el que ell mateix aporta.

## 5. Particularitats i dificultats actuals de l'acolliment

Les sol·licituds sovint són presentades pels candidats com a evidents, del costat dels ideals de col·laboració social, de solidaritat, fruit de la resposta a la crida de les campanyes de difusió de l'Administració. Es continuen escoltant encara restes del discurs de la beneficència. Algunes vegades, en les entrevistes es revela com algunes persones es continuen imaginant aquests infants tutelats amb la roba foradada, bruts o passant gana i fred, és a dir, desvalguts amb relació a les necessitats bàsiques. Si bé és veritat que, en alguns casos extrems, això pot ser així quan estan amb la família biològica de la qual es fa la retirada, en cap cas és aquesta la realitat actual dels centres d'acollida o els CRAE. Aquesta perspectiva comporta, de vegades, una distància molt gran entre les expectatives dels possibles acollidors i les necessitats dels infants amb proposta d'acolliment.

Més enllà de vetllar perquè es compleixin els criteris exigits per llei, per a orientar-nos en aquest camp dels acolliments en família aliena, d'acord amb l'època actual, una pregunta remarcable és per què s'accedeix a un infant d'aquesta manera avui dia, en el temps de les reproduccions mèdicament assistides. Per què es fa aquesta elecció? Per què no s'adopta?

La **qüestió de la temporalitat** és, potser, allò més particular en aquest camp dels acolliments en família aliena. Les famílies que sol·liciten acollir, en general, ho tenen clar i, moltes vegades, aquesta temporalitat, d'una manera més o menys conscient, té a veure amb la seva elecció. Es tracta de compromisos que no pensen tant en una filiació de l'infant com en algun tipus d'aliança, a mitjà o llarg termini.

Encara que les lleis han avançat en la direcció de protegir els drets dels infants i vetllar per l'interès superior d'aquests, la provisionalitat i la inseguretat respecte al futur formen part d'aquests processos. Això genera símptomes que poden arribar a ser molt importants, tant en els infants com en les famílies.

Inevitablement, la temporalitat afecta la qualitat dels llaços afectius i afavoreix la presència de fantasmes de trencament del compromís. No són estranyes les amenaces en aquest sentit quan sorgeixen les dificultats pròpies de la convivència.

El seguiment assumit pels tècnics del servei d'acolliments presenta la possibilitat de detectar, revelar i treballar entorn d'aquests símptomes i aquests fantasmes.

Un exemple pràctic ens servirà d'il·lustració d'aquesta qüestió fonamental. L'orientació que va donar la psicòloga en les entrevistes va permetre, a un acollidor que es considerava a sí mateix com un acollidor temporal, deixar de costat la seva indeterminació amb l'infant i imaginar una forma de resposta que posés en joc el seu desig.

Quan van iniciar el procés d'acolliment, els Srs. N. tenien molt clar que no es tractava per a ells d'un tercer fill (tenien dos fills biològics i no n'havien volgut més). El vinculen més aviat a un desig altruista que ve de la dona. Ella somia amb poder fer realitat, algun dia, el seu desig de col·laborar amb una ONG en un altre país. Però, ara per ara, amb totes les obligacions que té, família, fills, treball, etc., no té possibilitats de fer una altra cosa que no sigui això, un acolliment.

En les entrevistes d'estudi, el Sr. N. es refereix involuntàriament al possible acollit com *el invitado*, qüestió que és recollida i assenyalada per la psicòloga com una singularitat.

Pel que fa al nen que va ser acollit per la família N., va néixer quan els pares ja havien trencat la seva turmentosa relació. El pare, maltractador, va desaparèixer sense donar-li el seu cognom. Quan el nen tenia quatre anys va ser tutelat i va ingressar en un centre. Ara ja ha fet vuit anys i fa més d'un any que és acollit per aquesta família. No hi ha cap previsió que pugui tornar amb la mare, que no el reclama i que falla constantment a les visites.

Malgrat que el nen ha fet esforços considerables per conservar aquesta família, renunciant a moltes de les seves satisfaccions pulsionals com "mear fuera de la taza del váter o comer como un troglodita", els Srs. N. es queixen que no els manifesta afecte. Les paraules dites de manera impulsiva per l'acollidor quan parla d'això: "se comporta como si fuera un invitado", el remetent a les seves pròpies paraules de les entrevistes d'estudi i pot prendre aquest significat com a propi, és a dir com alguna cosa que té a veure amb ell mateix i el lloc que han donat al nen.

Després d'aquesta entrevista, el Sr. N. pot pensar, per primer cop, que mai no s'ha assegut amb aquest nen per parlar de res i que només ha deixat que les coses passessin.

En l'extrem oposat, amb certa freqüència les famílies presenten projectes d'acolliment força propers a l'adopció, demanant infants molt petits i sense cap tipus de dificultats. En alguns d'aquests casos es pot treballar per a ajustar la seva demanda a la realitat de l'acolliment, però no sempre és possible. Llavors les dificultats que es presenten venen per un altre costat, però no són menys importants. Per exemple, perquè es tinguin en compte els assumptes que són més propis de l'acolliment familiar, com la conveniència de deixar també un lloc a la relació de l'infant amb els pares i amb la seva història,

l'acceptació de les visites o acceptar la possibilitat que es produeixi un retorn. En alguns casos, les sol·licituds s'hauran de desestimar, ja que els acolliments que es requereixen les fan inviables.

Respecte al perfil dels infants en què pensen les famílies sol·licitants, on hi ha més consens és a considerar que no es pot assumir cap problemàtica específica, ni física ni psíquica ni en el comportament. En general, els candidats s'esperen dificultats en el procés d'adaptació, però no tant que l'infant pugui presentar dificultats pròpies. Moltes vegades es constata que, malgrat tot el treball que es pot fer d'explicar i informar sobre aquestes dificultats, que quasi bé sempre es produeixen, quan apareixen en l'experiència de l'acolliment ja constituït, sempre representen una mena d'esdeveniment inesperat, que s'ha de treballar en el seguiment. Aquest moment de descobriment de l'infant real és un moment molt delicat i d'elevat risc de fracàs si no es treballa amb les famílies aportant-los una lectura precisa del que passa.

D'altra banda, les expectatives respecte a l'infant, si són massa elevades o allunyades de la realitat, poden ser un nucli de malestar i patiment, tant per a la família com per a l'infant. També sabem que la investidura narcisista de la qual l'infant és objecte el pot situar en un lloc complicat i fins i tot molt arriscat per a ell. Per exemple, amb un desig maternal molt poderós i cap espai *a priori* per al subjecte.

Sobre la qüestió de l'edat, si bé en general tothom pensa que com més gran sigui l'infant acollit més difícil serà l'acolliment, les famílies poden presentar en els seus projectes unes franges d'edats massa amples i, per tant, poc definides. En aquests casos es fa necessari un treball d'elaboració conjunta amb les famílies per a apropar el perfil de l'infant a allò que podrien assumir per les seves condicions personals o familiars.

Alguns símptomes en la família i en els infants d'acollida que, en els casos més extrems, poden prendre la forma de la devolució de l'infant o de denúncia social es refereixen a la dificultat de donar respostes adaptades a una situació tan complexa. El cansament recurrent d'algunes famílies que viuen l'acolliment com una pesada càrrega o insisteixen a rescatar la família biològica de l'infant, més enllà de les evidències, dona prova d'això. Són acolliments que queden sempre en una mena d'impàs que no s'acaba de resoldre.

Les al·lusions a les marques familiars d'origen com a allò que explicaria comportaments dels infants que no s'entenen es presenten de vegades d'una manera tan descarnada que fa molt llegible la poca voluntat de filiació, emparada per la qüestió de la temporalitat.

L'adolescència es presenta com un moment especialment delicat en aquests processos. Quan els nois i noies comencen, cadascú a la seva manera, a presentar manifestacions que són pròpies de l'adolescència, el que es posa a prova és la qualitat i la resistència dels llaços creats al llarg de l'acolliment.

### **5.1. Noves formes d'acolliment en família aliena**

A part de les figures que ja resulten clàssiques de parelles amb fills adolescents que volen repetir l'experiència de fer de pares i no busquen una filiació, o famílies amb expectatives de proposar-se com a exemple de col·laboració social, de tant en tant apareixen demandes inèdites, innovadores, que resulten simptomàtiques de l'evolució i de les transformacions de les estructures familiars i del malestar en la civilització actual.

Cal fer una tasca d'esbrinar, amb els casos que se'ns presenten, a més de les particularitats de cada cas, quines noves qüestions ens trobem en cada moment, per a intentar respondre des d'una posició que estigui a l'altura dels temps que vivim, sense perdre l'orientació ètica.

Per exemple, des de fa uns deu anys s'ha notat un increment considerable de demandes vinculades a diagnòstics mèdics d'infecunditat-esterilitat. Aquestes solen ser demandes més o menys encobertes d'adopció. Els percentatges elevats de fracassos de les NTRA (noves tècniques de reproducció assistida) provoquen un desplaçament de la demanda cap a l'adopció, i les dificultats del temps d'espera i costos econòmics que implica aquest procés, a la vegada, produeix un desplaçament cap els acolliments.

També ens trobem amb un augment considerable de dones soles que acudeixen a aquesta opció per accedir a la maternitat. Que una dona sola vulgui acollir un infant moltes vegades té a veure amb els seus impassos amb la relació de parella o amb les seves tesis sobre els homes.

El que aquests casos tenen en comú, moltes vegades, és el caràcter de força-ment que es compleixi l'anhel d'un fill.

Esporàdicament s'ha presentat algun home sol, "incrèdul" pel fet que se'l deixés accedir al procés d'estudi.

L'acolliment també es pot presentar com un obstacle a l'asfíxia produïda pel benestar familiar, qüestió que es veu reflectida amb fórmules com aquestes: "necessito complicar-me una mica la vida" o "estem massa còmodes" o "els nostres fills pensen que tot és molt fàcil".

Una altra tendència d'època pot ser la de demandes que representen un acte de precipitació, una decisió poc reflexionada per part de parelles que tendeixen a no pensar gaire en els seus entrebancs conjugals i familiars. És el cas d'una parella que, després de deu anys de matrimoni homeostàtic, sense fills, el naixe-

ment del seu primer nebot, fill d'una germana d'ella, provoca un desacord. La mare d'ella la incita amb insistència perquè continuï l'exemple de la germana i conservar així les formes de la família. Ell no vol un fill que, segons el seu parer, li exigiria un gran sacrifici. Ella vol ser mare, però no vol dividir el marit per por de perdre'n l'amor i tampoc no està segura de si es tracta d'un desig propi o d'un desig de complaure la seva mare, cosa que odiaria d'ella mateixa. Sol·liciten acollir un infant petit durant un curt període de temps. Aquesta fórmula és plantejada per ells com una cosa que els serviria d'experiència per a saber què significa ser pares. En aquest cas concret se'ls va indicar que es donessin temps per a resoldre els seus desacords.

### ***Un lugar donde quedarse, de Sam Mendes (2009)***

Us recomanem que mireu aquesta pel·lícula.



Encara que no es tracta d'una pel·lícula sobre l'acolliment familiar, és molt interessant el desplegament que fa d'alguns dels deliris familiars d'aquesta època i com planteja la cerca d'un lloc on quedar-se per part d'una parella a punt de ser pares. Es pot extreure molt bé una idea d'allò que pot representar pe a un infant no trobar un lloc "vivable" per a quedar-s'hi, quan és abandonat per la seva pròpia família o també quan és acollit per una família amb les seves particularitats.

Una altra modalitat inèdita és la de parelles homosexuals que es presenten obertament com a tals per acollir infants. És un fet encara molt discret, però que, sens dubte, ens portarà noves realitats en aquest camp.

L'antropòloga Anne Cadoret (2003), en el seu estudi sobre un ampli grup de parelles gais i lesbianes amb infants, constata que els prejudicis contra la paternitat homosexual no tenen fonament. Llegim en la contraportada del seu llibre *Padres como los demás*:

#### **Lectura recomanada**

A. Cadoret (2003). *Padres como los demás*. Barcelona: Gedisa.

“¿Es verdad que los niños necesitan como entorno el tipo de «sagrada familia» que corresponde al estándar occidental del siglo XX? ¿Son justificados los prejuicios de que una pareja de gays o lesbianas no debe criar hijos porque la convivencia con dos mamás o dos papás les perjudica? En el presente, la legalización de las parejas homosexuales es un hecho cada vez más aceptado y se pone en práctica en muchos países, pero la opinión pública y las instituciones pertinentes siguen reticentes ante el deseo de lesbianas y gays de tener hijos.”

Cadoret assenyala, en primer lloc, que la nostra família occidental estàndard és un ideal que poques vegades es compleix en la realitat, perquè els divorcis i separacions han convertit les famílies en veritables trencaclosques, en els quals hi poden haver diferents mares i pares, i germans de diferents matrimonis. A més, l'autora inclou molts exemples dels sistemes de filiació que es donen en altres cultures i èpoques que mostren fins a quin punt el nostre ideal de família és una estranya excepció en el panorama antropològic general.

Respecte a la posició de la Generalitat, si bé en un primer moment va ser de desconfiança, es pot veure, en una notícia que va aparèixer al diari *El País* l'any 2004, un canvi de postura. Es podia llegir el següent: “El Departament de Benestar i Família vol que la homosexualitat ja no sigui un impediment per a les parelles de gais o lesbianes que desitgen adoptar fills. Per això, la Generalitat revisarà la Ley de Uniones Estables de Pareja”

I aquesta mateixa notícia continuava dient també que s'incrementarien les ajudes a les famílies monoparentals.

## 5.2. Les dones soles

La família monoparental és un altra forma de família que, estadísticament, ha pres la força suficient en aquesta època per a ser considerada com una forma mínima de subsistència familiar.

Eric Laurent (1994), en un article titulat “La família moderna”, diu que la família monoparental es considera família perquè allò “monoparental” està ple de referències i significants que la fan família.

Amb relació al tema de les dones soles amb fills, podem pensar que es tracta d'una tendència de sempre. És així com ho planteja Goody (1986), quan parla de la persistència d'un vincle molt fort entre mare i fill, d'una tendència a la matrifocalitat com una tendència que s'ha donat sempre. Per a ell, en totes les èpoques hi ha hagut una gran inestabilitat en les relacions entre els homes i les dones i allò que perdura de manera fixa és la relació mare-fill.

Però en aquesta època, es podria dir que ens trobem amb una mena de conseqüència social? És a dir, que les dones queden soles una mica en contra de la seva voluntat? O hem de pensar que hi ha alguna cosa de nous fenòmens subjectius? Alguna cosa d'una elecció subjectiva nova en les dones?

### Lectura recomanada

J. Goody (1986). *La evolución de la familia y del matrimonio en Europa*. Barcelona: Herder.



En les últimes dècades, el feminisme ha reivindicat un paper cultural de la dona que no es redueixi al d'un objecte sexual o domèstic, fent d'aquest un sector important de pressió social en aquesta direcció a l'hora de qüestionar l'ideal de família.

Vivim en una època i una cultura en la qual el valor de la dona ja no es confon amb el de ser mare i casada. La seva inclusió en l'àmbit social, en el món del treball i la política ha anat acompanyada de l'anul·lació d'aquesta equivalència.

D'altra banda, prenent les paraules de Chatel (1996, p. 26):

“la generalización de una contracepción médica, segura y femenina, entrañó una revolución que consiste en un desplazamiento de la causa del nacimiento de un niño. Se pasó así del hijo como consecuencia del deseo sexual del hombre hacia la mujer al hijo como objeto del querer consciente de una mujer. Los hijos ya no son esperados de un linaje sino que se producen a golpe de voluntad o se reivindican como un derecho, porque allí donde lo biológico fracasa responde la medicina de la procreación o los dispositivos de adopciones o acogimientos. En este cambio de registro, las mujeres se ven autorizadas a pasar del padre para satisfacerse del niño”.

En els últims anys, s'ha produït un desplaçament amb relació a allò que és la causa del naixement d'un fill. Ara una dona pot tenir un fill quan ella vol i de la manera que vol. I aquesta realitat, amb la sofisticació dels recursos socials, es fa extensiva a les adopcions i als acolliments en família aliena.

Pel que fa a les dones soles en la societat, ens trobem davant d'una subjectivitat diferent, en la qual el camp d'allò que no es fa estrany s'ha ampliat molt.

## Resum

La pràctica de l'acolliment en família aliena, constituïda des de fa uns anys com una ficció legal, reflecteix algunes paradoxes pròpies de l'època actual. Al costat de valors com la solidaritat i la consciència social es poden veure tots els signes de la fragilització de les estructures familiars i la funció paterna.

També la persistència del valor dels vincles de sang per sobre de tots els altres és una paradoxa si pensem en la sofisticació d'aquesta mesura de protecció dels menors desemparats. Moltes vegades, i malgrat que les lleis són clares en aquest sentit, des de les mateixes entitats que proposen la mesura de desemparament, els drets dels pares biològics es posen per davant de l'interès superior dels nens.

Al costat d'altres modalitats d'accés a la paternitat-maternitat, l'acolliment familiar és la que planteja la possibilitat d'uns lligams menys compromesos, en el sentit de la temporalitat i que no obliga a una filiació legal. Això no deixa de produir els seus símptomes.

Al mateix temps, és una modalitat que ofereix un acompanyament i un assessorament tècnic molt present i permanent.

La seva complexitat ho justifica, atès que s'ha de donar resposta, entorn de l'infant tutelat i acollit, i ho fa sobre tot un seguit de qüestions que toquen tant la dimensió de la paternitat i els vincles afectius, com la relació amb la història pròpia de l'infant, amb la llei i amb les instàncies vinculades als drets dels menors desemparats.

## Bibliografia

- Cadoret, A. (2003). *Padres como los demás*. Barcelona: Gedisa.
- Chatel, M. (1996). *El malestar en la procreación*. BBAA: Nueva Visión.
- Goody, J. (1986). *La evolución de la familia y del matrimonio en Europa*. Barcelona: Herder.
- Laurent, E. (1994). La familia moderna. *Registros, Año 4 – Tomo Amarillo*, 22-31.
- Laurent, E. (2004). *Los objetos de la pasión*. Buenos Aires: Tres Haches.
- Ubieto, J. R. (1997). Adopción y nuevas filiaciones: ¿Síntomas contemporáneos? *Cursor*, 55, *Boletín de la EEP-Catalunya*.

### Textos legislatius

- Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA).
- Llei 11/1985, de 13 de juny, de protecció de menors.
- Llei 26/1985, de 27 de desembre, de serveis socials.
- Llei 21/1987, d'11 de novembre, de modificació del codi civil.
- Llei 3/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció.
- Decret 337/1995, de 28 de desembre, sobre l'acreditació i funcionament de les institucions col·laboradores per a la integració familiar i de les entitats col·laboradores d'adopció internacional, en l'àmbit territorial de Catalunya.
- Llei 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor.
- Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil.

### Bibliografia complementària

- Diversos autors (2002). *Informe 2002. La infància i la família als inicis del segle XXI* [publicació en línia]. CIIMU. [Data de consulta: 3 de febrer de 2012]. <<http://www.ciimu.org>>
- Beck, E. (2003). *La reinvençió de la família*. Barcelona: Paidós.
- Flaquer, L. (1998). *El destino de la familia*. Barcelona: Ariel.
- Flaquer, L. (1999). *La estrella menguante del padre*. Barcelona: Ariel.
- Giddens, A. (1993). *Consecuencias de la modernidad*. Madrid: Alianza Editorial.
- Gordon, T. (1997). Mujeres solas y familiarismo (desafío desde los márgenes). *Revista de Occidente*, 199, 133-153.
- Lacan, J. (1978). *La familia*. Barcelona: Argonauta.
- Laurent, E. (1994). *Lien inconscient et lien social. La règle sociale et son au-delà inconscient*. París: Anthropos-Económica.
- Laurent, E. (1999). Parejas de hoy y consecuencias para sus hijos. *Revista Carretel. Psicoanálisis con Niños*, 2, 9-21.
- Laurent, E. (2006). Las nuevas inscripciones del sufrimiento en el niño. *Revista Enlaces*, 12, 36-41.
- Laurent, E. (1999). Nuevas normas de la homosexualidad. *Revista Freudiana*, 27, 35-46.
- Luján, M. (2006). *La adopción. Una filiación diferente*. Madrid: Biblioteca Nueva.
- Miller, J. A. (1997). *Introducción al método psicoanalítico*. BBAA: Paidós.
- Roudinesco, E. (2004). *La familia en desorden*. Barcelona: Anagrama.

Ubieto, J. R. (1995). La familia moderna: ¿crisis o diversidad? *Rambla* 12, 7, 21-28. Barcelona: APTS.

Ubieto, J. R. (1999). Familia y condiciones de goce. *Freudiana*, 25, 67-72. Barcelona: EEP-CAT.